

**UNIVERZITA KARLOVA
LÉKAŘSKÁ FAKULTA V HRADCI KRÁLOVÉ**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2023

Štěpánka Pokorná

**UNIVERZITA KARLOVA
LÉKAŘSKÁ FAKULTA V HRADCI KRÁLOVÉ
ÚSTAV NELÉKAŘSKÝCH STUDIÍ**

**HISTORIE OŠETŘOVATELSKÉ PROFESE
VE STRÁŽNICI A V UHERSKÉM HRADIŠTI**

Bakalářská práce

Autor práce: **Štěpánka Pokorná**

Vedoucí práce: **doc. PhDr. Jana Kutnohorská, CSc.**

2023

**CHARLES UNIVERSITY
FACULTY OF MEDICINE IN HRADEC KRÁLOVÉ**

**HISTORY OF THE NURSING PROFESSION
IN STRÁŽNICE AND IN UHERSKÉ HRADIŠTĚ**

Bachelor's thesis

Author: **Štěpánka Pokorná**

Supervisor: **doc. PhDr. Jana Kutnohorská, CSc.**

2023

Prohlašuji, že předložená práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracoval(a) samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpal(a), v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

V Hradci Králové 28. 4. 2023

.....

(podpis)

Abstrakt

Autor:	Štěpánka Pokorná
Instituce:	Ústav nelékařských studií
Název práce:	Historie ošetrovatelské profese ve Strážnici a v Uherském Hradišti
Vedoucí práce:	doc. PhDr. Jana Kutnohorská, CSc.
Počet stran:	112
Počet příloh:	19
Rok obhajoby:	2023
Klíčová slova:	Historie ošetrovatelství, křesťanské řády, vzdělání sester, ošetrovatelství za války, Uherské Hradiště, Strážnice, Milosrdné sestry sv. Vincence de Paul

Tato bakalářská práce pojednává o historii ošetrovatelství, vývoji Střední zdravotnické školy v Uherském Hradišti a o vývoji ošetrovatelství ve Strážnici. Mapuje jejich postupný vývoj a vlivy, které na ně působily. Práce je rozdělena na dvě části, v první teoretické části se práce zaměřuje na popis historických souvislostí vývoje ošetrovatelské profese. Ve druhé, praktické části, se práce věnuje kvalitativnímu výzkumu, který byl proveden narativními rozhovory s celkem šesti respondentkami z řad absolventek Střední zdravotnické školy v Uherském Hradišti a z řad zdravotních sester, které pracovaly ve Strážnici.

Abstract

Author:	Štěpánka Pokorná
Institution:	Department of Non-medical Studies
Title:	History of the nursing profession in Strážnice and in Uherské Hradiště
Supervisor:	doc. PhDr. Jana Kutnohorská, CSc.
Number of pages:	112
Number of appendices	19
Year of defense:	2023
Keywords:	History of nursing, Christian orders, education of nurses, nursing during the war, Uherské Hradiště, Strážnice, Sisters of Charity of St. Vincent de Paul

This bachelor thesis deals with the history of nursing, the development of the Secondary School of Nursing in Uherské Hradiště and the development of nursing in Strážnice. It maps their gradual development and the influences that have affected them. The thesis is divided into two parts, the first theoretical part is focused on the description of the historical context of the development of the nursing profession. In the second, practical part, the thesis is devoted to qualitative research, which was carried out through narrative interviews with a total of six respondents from among graduates of the Secondary School of Nursing in Uherské Hradiště and from among nurses who worked in Strážnice.

Poděkování

Ráda bych poděkovala doc. PhDr. Janě Kutnohorské za odborné vedení bakalářské práce. Také bych ráda poděkovala Městskému muzeu ve Strážnici, sestře Damiáně, farnímu úřadu ve Strážnici a Mgr. Pavlíně Jurákové za poskytnutí kronik a historických článků. Děkuji panu řediteli PaedDr. Zdeňku Gogolovi za rozhovor. Také děkuji všem respondentům, kteří byli ochotni a mohla jsem s nimi udělat rozhovor.

Obsah

ÚVOD	9
1. HISTORIE OŠETŘOVATELSKÉ PROFESY.....	10
1.1 POČÁTKY OŠETŘOVATELSTVÍ.....	10
1.1.1 Pravěk.....	10
1.1.2 Starověk.....	10
1.1.3 Středověk.....	11
1.1.4 Novověk.....	12
1.2 HISTORIE OŠETŘOVATELSTVÍ V EVROPĚ	12
1.2.1 Charitativní ošetřovatelství.....	12
1.2.2 Vliv křesťanských řádů na ošetřovatelství.....	13
1.2.3 Ošetřovatelství během válek.....	14
1.3 FLORENCE NIGHTINGALOVÁ	14
1.3.1 Krymská válka.....	16
1.3.2 Doba po Krymské válce	17
1.4 HISTORIE OŠETŘOVATELSTVÍ V ČESKÝCH ZEMÍCH	18
1.5 OŠETŘOVATELSKÁ ČINNOST ZA 1. A 2. SV. VÁLKY	19
1.5.1 Alice Masaryková.....	19
1.5.2 Český červený kříž.....	22
1.6 STŘEDNÍ ZDRAVOTNICKÁ ŠKOLA OD ROKU 1991 AŽ DO SOUČASNOSTI.....	25
1.6.1 Studijní obory v letech 1991 - současnost.....	26
2. HISTORIE VZDĚLÁVÁNÍ ZDRAVOTNÍCH SESTER NA ÚZEMÍ ČESKÉ REPUBLIKY	27
2.1 OŠETŘOVATELSKÁ ČINNOST ZA 1. A 2. SV. VÁLKY	27
2.2 VZDĚLÁVÁNÍ SESTER OD ROKU 1945 DO SOUČASNOSTI	28
2.2.1 Založení vyšší ošetřovatelské školy	28
2.2.2 Po roce 1948.....	29
2.2.3 Střední zdravotnické školy	29
2.2.4 Střední zdravotnické školy po roce 1953.....	29
2.2.5 Rozvoj dalšího vzdělávání.....	30
2.2.6 Po roce 1989.....	30
2.2.7 Vyšší zdravotnické školy.....	31
3. VÝVOJ ZDRAVOTNICKÉHO ŠKOLSTVÍ V UHERSKÉM HRADIŠTI.....	32
3.1 POČÁTKY STŘEDNÍ ZDRAVOTNICKÉ ŠKOLY V UHERSKÉM HRADIŠTI	32
3.2 STŘEDNÍ ZDRAVOTNICKÁ ŠKOLA V LETECH 1953–1986.....	33
3.2.1 Studijní obory v letech 1953–1986.....	34
3.2.2 Domov mládeže.....	34
4. POČÁTKY OŠETŘOVATELSTVÍ VE STRÁŽNICI.....	36
4.1 PRVOPOČÁTKY OŠETŘOVATELSKÉ ČINNOSTI.....	36
4.2 PŘÍCHOD MILOSRDNÝCH SESTER SV. VINCENCE DE PAUL	37
4.3 ZDRAVOTNÍ PÉČE VE STRÁŽNICI PO ROCE 1950.....	40
5. METODIKA VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ.....	42
5.1 METODIKA VÝZKUMU	42

5.1.1	<i>Hlavní výzkumné otázky</i>	42
5.1.2	<i>Dílčí výzkumné otázky</i>	42
5.2	DESIGN VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ	43
6.	ANALÝZA A INTERPRETACE VÝSLEDKŮ VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ	46
6.1	IDENTIFIKAČNÍ ÚDAJE	46
6.2	SOUČASNÉ ZAMĚTNÁNÍ	48
6.3	DŮVODY PRO VOLBU POVOLÁNÍ "ZDRAVOTNÍ SESTRA"	49
6.4	STUDIUM	51
6.5	MATURITNÍ ZKOUŠKA	54
6.6	VZPOMÍNKA NA UČITELE	57
6.7	PRVNÍ ZAMĚTNÁNÍ	58
6.8	PRVNÍ VÝPLATA	58
6.9	SESTERSKÁ UNIFORMA	60
6.10	DALŠÍ VZDĚLÁNÍ	62
6.11	SUBJEKTIVNÍ POHLED RESPONDENTŮ	63
6.12	VZPOMÍNKA NA PACIENTA.....	66
6.13	NÁZOR NA NYNĚJŠÍ POSTAVENÍ SESTER.....	68
7.	BIOGRAFICKÝ PŘÍBĚH.....	69
8.	DISKUSE	73
8.1	DVACÁTÁ DRUHÁ DÍLČÍ OTÁZKA SE ZAMĚŘUJE NA TO, ZDA UTKVĚL RESPONDENTKÁM V PAMĚTI NĚJAKÝ PACIENT. VĚTŠINĚ RESPONDENTEK V PAMĚTI UTKVĚL PACIENT. NA JEDNOTLIVÉ VZPOMÍNKY SE MŮŽETE PODÍVAT VIZTE VZPOMÍNKA NA PACIENTA.....	76
8.2	VYUŽITÍ PRO PRAXI	77
	ZÁVĚR	78
	CITOVANÁ LITERATURA	80
	SEZNAM OBRÁZKŮ	83
	SEZNAM TABULEK.....	84
	SEZNAM GRAFŮ	84
	SEZNAM SYMBOLŮ A ZKRATEK	85
	SEZNAM PŘÍLOH.....	85

ÚVOD

Ošetrovatelská profese patří mezi nejstarší a nejdůležitější profese v oblasti zdravotnictví. Její historie sahá až do pradávných časů, kdy se o nemocné staraly většinou ženy v rámci rodiny a komunity. S postupem času se ošetrovatelská profese rozvíjí a stává se stále více profesionální a specializovanou.

Cílem této bakalářské práce je udělat průřez historií ošetrovatelství v Evropě a na území České republiky a zaměřit se na historii ošetrovatelství ve Strážnici a Uherském Hradišti. Tato dvě města se nachází v regionu Slovácka, který je znám svou bohatou historií a tradicemi, proto je zvláště zajímavé sledovat vývoj ošetrovatelství právě zde.

Historie Strážnice sahá až do 13. století a její vývoj je velmi ovlivněn náboženstvím, válečnými konflikty a nájezdy Uhrů, proto se v této bakalářské práci zaměříme hlavně na vliv církevních řádů na ošetrovatelství ve Strážnici. Uherské Hradiště má podobně pestrou historii. Pro celý region Slovácka je Uherské Hradiště významné mimo jiné vzděláváním zdravotních sester. Ve zlatých časech střední školy byla střední zdravotnická škola v Uherském Hradišti nejvýznamnější zdravotnickou školou v celém jihomoravském kraji, proto bude zvláště zajímavé provést rozhovory s tehdejšími absolventy.

V praktické části této práce bude provedeno několik rozhovorů s respondenty, kteří studovali na střední škole zdravotnické v Uherském Hradišti anebo pracovali ve Strážnici. Cílem těchto rozhovorů je porovnat vnímání ošetrovatelské profese mladší a starší generací, která pracovala ještě za minulého režimu. Dále budeme porovnávat výši nástupního platu a respondentů se budeme ptát na jejich subjektivní názory na zdravotnictví.

Díky této práci můžeme více porozumět některým charakteristickým znakům našeho zdravotnictví. Z historie si můžeme odnést jen významné letopočty, memorování historických osobností, ale pokud se z historie nepoučíme, budou se opakovat stejné chyby. Tato práce má tedy za cíl ukázat historii ošetrovatelství na Strážnicku a Uherskohradištsku ve větší perspektivě.

1. HISTORIE OŠETŘOVATELSKÉ PROFESE

Ošetřovatelská profese má dlouhou a bohatou historii, která sahá od pravěku až do současnosti. V první části této kapitoly se budeme zabývat celkovou historií ošetřovatelství od pravěku až do minulého století. Ve druhé části této kapitoly se zaměříme na vývoj ošetřovatelství v Evropě a českých zemích. Během této kapitoly se budeme zabývat důležitými událostmi, trendy a významnými osobnostmi, které měly klíčový vliv na rozvoj ošetřovatelství, a také se zaměříme na vliv křesťanství v tomto odvětví.

1.1 Počátky ošetřovatelství

1.1.1 Pravěk

Již v pravěku se setkáváme s prvními pokusy o léčení, kdy se lidé za pomoci zkušeností, a použití základních látek (jako je například voda), snažili o léčení zranění a nemocí. Setkat se můžeme například s trepanací. Nejstarší nálezy úspěšné trepanace lebky se datují do doby před 8050 lety před naším letopočtem. (Moravec, 2017)

Později začali využívat nejrůznější minerální látky, avšak ne vždy se podařilo zranění vyléčit. Tehdy si to lidé nedokázali vysvětlit. Mysleli, že za to může vyšší moc, kterou si musí usmířit. Schopnost léčit se proto vkládala do rukou šamanů a kněží. Za počátek pravěké medicíny podle Plevové považujeme moment, kdy si pravěcí lidé začínají všimnout léčitelských účinků rostlin a začínají je využívat. (Plevová, 2008)

1.1.2 Starověk

Během starověku v Řecku a na Blízkém východě bylo zdraví výsadou, kterou si člověk získal za náboženskou kázeň. Naproti tomu nemoc byla trestem za neposlušnost bohům. V čínské medicíně se však nemoc vysvětlovala jako porušení základních hygienických pravidel. (Plevová, 2008)

Egypt

Ošetřovatelství v Egyptě bylo na svou dobu velmi pokrokové. Egypťané při svých operacích používali nejrůznější medicínské nástroje a přispěli k mechanickým způsobům léčení poranění, začali používat dlahy ke znehybnění poraněných končetin, postupem času se naučili sešívání rány a provádět nejrůznější operace. Léčitelské postupy Egypťané začali zaznamenávat na papyrus, do dnešní doby se dochovalo hned

několik papyrů, například Káhnský papyrus obsahuje popis ženských chorob, stanovení těhotenství a průběh porodu. V nejdelším dochovaném papyru (Papyrus Ebersův) je dochováno okolo 875 různorodých receptů a pojednává o dětských, kožních, ušních, očních chorobách a obsahuje také texty modliteb a zaříkávání. V Egyptě se také hojně používala projímadla na očištění těla, a také se zde používaly zábaly proti horečkám. Lékařská profese se rozvinula do tří skupin a to na lékaře, chirurgy a kouzelníky. (Plevová, 2008)

Řecko

Řecké léčitelství vycházelo z egyptského a babylonského. Nejvýznamnějším lékařem byl Hippokrates. Hippokratova škola vycházela z patologických stavů nemocí a stanovila návody, jak přistupovat k nemocnému a stanovila etická pravidla, známá jako Hippokratova přísaha. Hippokrates velmi významně ovlivnil evropskou medicínu. Ve 4. století př. n. l. byla v Alexandrii otevřena univerzita, kde se vyučovala anatomie, fyziologie a lékařství. (Plevová, 2008)

Řím

Podobně jako řecká medicína byla ovlivněna egyptskou, tak římská medicína byla ovlivněna řeckou medicínou. V Římě bylo založeno hned několik lékařských škol, tyto školy vycházely z Hippokratova učení. Významným římským lékařem byl Galén. I přesto, že některé Galénovy objevy a tvrzení nebyly správné, ovlivnil vývoj moderní medicíny. (Plevová, 2008)

1.1.3 Středověk

Ve středověku dochází ke zvyšování moci církve. Církev začala brát nemoc jako součást lidského života. Zkoumání lidského těla bylo církví zakázáno. A i když církev učila, že nemoc je součástí lidského utrpení, věnovala se péči o nemocné a začala zakládat špitály. Mnoho křesťanských řádů se během středověku začalo věnovat péči o nemocné, mniši začali studovat starověké lékařské knihy. (Plevová, 2008)

Klášterní medicína, má své začátky v benediktinském klášteře v italské Campanii. Středověké léčitelství vycházelo hlavně z řecké a římské medicíny. Mniši v klášterech pěstovali léčivé rostliny a využívali je k léčení. (Plevová, 2008)

1.1.4 Novověk

Významným mužem této doby byl Leonardo da Vinci. Při svých tajných pitvách popsal anatomické struktury lidského těla, zaznamenal zakřivení páteře, prozkoumal lidské srdce a také jako první nakreslil topografické řezy lidským tělem. O jeho poznatcích nikdo nevěděl, a tak jeho práce zůstala dlouhou dobu utajena. (Plevová, 2008)

1.2 Historie ošetřovatelství v Evropě

V každé Evropské zemi se ošetřovatelství vyvíjelo různorodě, nicméně si můžeme všimnout společných rysů, které jdou napříč všemi evropskými zeměmi a ošetřovatelství ve větší nebo menší míře ovlivňovaly. Jsou to zejména: náboženství, kultura, sociální a politické faktory, války, vědecké objevy a významné osobnosti.

Ošetřovatelské profese lze rozdělit do tří kategorií: neprofesionální, charitativní a profesionální ošetřovatelství, které se rozvinulo souběžně s rozvojem medicíny (Plevová, 2008):

- **Neprofesionální ošetřovatelství** se týká péče o sebe nebo své blízké osoby s využitím tradičních postupů.
- **Charitativní ošetřovatelství** vychází z humanitárního a náboženského přesvědčení, přičemž jeho hlavním cílem je uspokojení potřeb a poskytnutí pomoci člověku v jeho životní situaci.
- **Profesionální ošetřovatelství** se vyznačuje širokým spektrem znalostí a dovedností v oblasti zdravotnické péče a spolupracuje s lékařskými týmy při poskytování zdravotní péče pacientům.

1.2.1 Charitativní ošetřovatelství

Charitativní péče se především zaměřila na uspokojení základních fyziologických potřeb člověka, a to na: *přístřeší, stravu, hygienu a duchovní podporu*. Charitativní ošetřovatelství ovlivnilo vývoj všeobecného ošetřovatelství a jeho vzdělání. Řádové opatrovnictví neboli charitativní ošetřovatelství má ve své historii několik důležitých mezníků. (Kutnohorská, 2010)

Roku 1130 zakázal církevní koncil mnichům lékařskou činnost. Po tomto roce označujeme křesťanské lékařství jako tzv. scholastickou medicínu, za jejímž základem stála škola v Salermu. Péči postupně přebírají ošetrovatelská společenství, ze kterých vznikají špitální a rytířské řády. (Kutnohorská, 2010)

V roce 1292 byla veškerá ošetrovatelská činnost povolena pouze řeholníkům. Od té doby se řeholní ošetrovatelství stalo výsadou výhradně mužů, a to až do roku 1554 kdy tridentský koncil povolil ženám péči v kláštorech, zároveň však omezil návštěvní opatrovnictví. Charitativní ošetrovatelství se řídilo podle křesťanského milosrdenství:

1. hladové nasytit
2. žíznivým dát napít
3. pocestné přijmout
4. nahé lidi obléct
5. nemocné ošetřit
6. nešťastné utěšit
7. mrtvé pohřbít (Kutnohorská, 2010)

Roku 1517 vydal Jan Černý první český herbář *Květy české*, který obsahoval popisy a obrázky rostlin a byl určen pro lékaře a lékárníky. O dva roky později, roku 1519, vyšel překlad německé příručky pro porodní asistentky.

Roku 1600 byla uskutečněna první veřejná pitva, kterou provedl Jan Jesenský – Jessenius. V roce 1713 byl na základě návrhu pražské lékařské fakulty podán návrh na ustanovení morového lazaretu. (Kutnohorská, 2010)

1.2.2 Vliv křesťanských řádů na ošetrovatelství

Řádové ošetrovatelství významně ovlivnilo vývoj péče o nemocné. Počátky sahají až do středověku, během kterého docházelo k rozšiřování křesťanství. (Plevová, 2008)

K péči o nemocné a o chudé lidi přiváděly řádové sestry hlavně duchovní myšlenky. Protože pomoc potřebným byla podle křesťanství jedním z cílů lidského života, také to lidé brali jako daň za to, aby měli šťastný posmrtný život. Mnohdy bohatí lidé přispívali na špitály na znamení víry v Boha a odpouštění hříchů. Církev rovněž

představovala nejen kulturní postoj, ale také určovala postoj lidí ke zdraví a nemoci. Proto byla často nemoc vnímána jako boží trest za hříchy. (Kafková, 1992)

K rozvoji ošetřovatelských řádů a kongregací došlo po roce 817, kdy papež Řehoř Veliký uložil povinnost klášterům, aby se řeholníci starali o nemocné a chudé lidi. Kláštery byly stavěny na popud příslušníků panovnických rodů později i šlechtou a významnými měšťany. (Kafková, 1992)

Špitály byly budovány hlavně při kláštorech. Ve špitálu byla umístěna lůžka pro nemocné a byl propojen s kaplí a klášterem. Do špitálů byli přijímáni hlavně chudí a nemocní lidé. Kláštery mimo jiné poskytovaly přístřeší pro pocestné. (Kafková, 1992)

1.2.3 Ošetřovatelství během válek

Války ovlivnily nejen historii lidstva, ale i ošetřovatelství. Křížácké výpravy v letech 1095 až 1121 byly sice po válečné stránce neúspěšné, ale z ošetřovatelského hlediska došlo k vytvoření organizovaných vojenských řádů. Tyto řády se staraly o křížáky. Vojenské ošetřovatelské řády se staraly nejen o fyzickou stránku vojáků, ale dbali také o duchovní stránku a kázeň. Z této doby dodnes zbylo několik prvků, se kterými se můžeme setkat i v současnosti: a to vizity lékařů a uspořádání pokojů. (Plevová, 2008)

Až koncem 18. století začínají být vojenské nemocnice součástí armády. Doposud vojenské nemocnice zakládaly ošetřovatelské řády, které nebyly součástí armády. Největším milníkem v ošetřovatelské péči se stala Krymská válka v 19. století. (Plevová, 2008)

1.3 Florence Nightingalová

Florence Nightingalová se narodila dne 12. května roku 1820 do vlivné anglické rodiny. Jméno dostala po italském městě Florence, kde se narodila. Její příjmení v překladu znamená slavík. (Kutnohorská, 2010)

Florence vyrůstala na venkově ve velkém domě a mohla si dopřát vše, co chtěla. Její otec vedl své dcery k dobrému vzdělání a doma je navíc vyučoval dalším cizím

jazykům: italštině, latině, a tak doplňoval jejich vzdělání, které na tehdejší dobu bylo nadprůměrné. (Tabor, 1936)

Dětství trávila především na venkově, většinou v ústraní. Společenské události totiž neměla v oblibě. O Florence se traduje, že jako dítě obvazovala panenky a její první pacient byl pes, kterému ošetřila zlomenou nohu. (Švejnoha, 2004) V jejích zápiscích z deníku se můžeme dočíst, že k ní promluvil Bůh, který ji předurčil pro velkou službu Bohu. Sice zatím nevěděla, o jakou službu půjde, ale rozhodla se, že zůstane svobodná. (Kutnohorská, 2010)

Na první pohled se mohlo zdát, že má krásný a bezstarostný život. Byla krásná a navštěvovala společně s rodiči nejrůznější přátele. Avšak Florence byla velmi nešťastná a nespokojená. Toužila po zaměstnání a chtěla uplatnit své schopnosti. Ve svém deníku si velmi stěžuje, že jen předčítá svému otci, učí se nápěvy, píše dopisy, jezdí na koni a chodí po návštěvách. A to ji neuspokojovalo. (Tabor, 1936)

Když ve svých 23 letech náhodně navštívila nemocnici a viděla bídu, se kterou se potýkali pacienti a personál, rozhodla se, že se stane ošetřovatelkou. Začala navštěvovat nemocnice a další zdravotnická zařízení, aby je poznala a mohla si o nich udělat představu. (Švejnoha, 2004) Florence se snažila každou svoji chvíli využít ke vzdělávání v oblasti ošetřovatelství a nemocí. Ale doma pro ni neměli pochopení, protože v tehdejší době se nehodilo, aby se dívka z rodiny z vyšší vrstvy stala ošetřovatelkou. V té době většinou v nemocnicích pracovaly nevzdělané a nečestné dívky, které zde mnohdy byly z donucení. (Tabor, 1936)

Při cestách do zahraničí s přáteli vždy navštěvovala tamní nemocnice a ošetřovatelské řády. Na zahraniční cestě v Římě se setkala s budoucím ministrem války Sidney Herbertem, toto setkání později ovlivnilo její život. Další rok odjela Florence s přáteli do Egypta a Řecka. Na zpáteční cestě do Londýna zůstala Florence na čtrnáct dní v Kaiserswerthsku v Německu, kde byl ústav, který se zabýval výchovou diakonek. Diakonky se zabývaly péčí o nemocné. Z Německa psala své matce dopisy a v jednom z nich píše: „*Strava je chudá, žádná pravá káva, žádný přepych, ale čistota. Ale to je život. Nyní vím, co je život a miluji život. Netoužím po žádném jiném světě*“. (Tabor, 1936)

Po návratu do Londýna se rozhodla, že odjede zpátky do Německa studovat. Do Kaiserswerthu nastoupila jako 31letá studentka, kde podstoupila 3měsíční kurz. Po absolvování tohoto kurzu se ještě vydala do Paříže, aby se naučila metody ošetřování ran. (Kutnohorská, 2010)

V Kaiserswethsku pracovala jako diákonka, měla na sobě modrotiskové šaty a bílý čepec. Budova byla z části věznice, blázinec a nemocnice. V nemocnici bylo přibližně sto lůžek. Práce zde byla těžká, vstávalo se v pět hodin ráno a práce končila v sedm večer, přes den měli tři přestávky na ovesnou kaši a polévku a večer se četla bible. (Švejnoha, 2004)

Po návratu do Londýna se v roce 1853 stala vedoucí *Ústavu pro nemocné dámy*. Zde také zavedla řadu revolučních změn, jako je například výtah pro jídlo z kuchyně, signalizační zařízení, rozvod teplé vody a mnoho dalšího. (Kutnohorská, 2010)

1.3.1 Krymská válka

Krymská válka začala roku 1853. Krátce po vypuknutí této války došla z fronty zpráva, že o raněné zde není dobře postaráno. Tehdejší ministr války Sidney Herbert si vzpomněl na Florence Nightingalovou, se kterou se seznámil v Římě, a požádal ji dopisem, zda by se vypravila na Krym spolu s dalšími ošetřovatelkami a pomohla zde zlepšit situaci v nemocnicích. Následujícího dne se sešli a za pět dní odjela spolu s dalšími ošetřovatelkami na do Istanbulu. (Tabor, 1936)

V Istanbulu, našla ve velkých kasárnách skoro 20 tisíc raněných vojáků v otřesných hygienických podmínkách. Situace zde byla opravu velmi vážná, hlavní vojenská nemocnice ve Scutari, kde bylo přes dva tisíce vojáků, byla ve špatném stavu. Na chodbách a pokojích byly krysy a byla zde spousta parazitů. Nemocní a ranění vojáci často leželi na zemi bez jakéhokoliv hygienického zařízení. Jídlo, pokud vůbec nějaké bylo, dostali vojáci pouze jedenkrát denně a jedli ho zcela bez příboru. (Kutnohorská, 2010)

Aby se Florence se svým týmem mohla věnovat raněným a nemocným vojákům, bylo potřeba nejprve vybudovat kuchyň, prádelnu a celou nemocnici pořádně uklidit.

Nechaly zde vybudovat toalety, a pak se mohly ošetřovatelky začít plně starat o nemocné a raněné vojáky. (Kutnohorská, 2010)

Florence se za velmi krátkou dobu podařilo snížit úmrtnost z 60 % na 2 %. Sám velitel vojenského lékařství jen nerad říkal, že výprava Florence Nightingalové je úspěšná. Díky tomuto úspěchu byla Florence jmenovaná jako „*představitelka anglických vojenských nemocnic na východě*“. Florence měla nejen velkou podporu od ministra války Herberta, ale i od samotné královny Viktorie (Tabor, 1936)

Florence udělala spoustu reforem a změn. Vojáci jí přezdívali „*paní s lampou*“, protože každý večer obcházela všechna lůžka a v ruce měla lampu, vždy se naklonila nad zraněné a nemocné. Všichni ji zbožňovali. Jeden voják napsal: „*Jakou útěchou bylo pro nás, když jen šla kolem nás.*“ I když Florence vážně onemocněla a bylo jí doporučeno, aby se vrátila zpět do Anglie, odmítla odjet a jakmile se uzdravila, ještě s větší vervou se vrhla do práce. (Tabor, 1936) Zpět do Anglie se vrátila až s posledním pacientem . (Kutnohorská, 2010)

1.3.2 Doba po Krymské válce

Henry Dunant napsal roku 1859: „Ačkoliv jsem znám jako zakladatel Červeného kříže a jsem původcem ženevské úmluvy o ochraně raněného vojína, část této úmluvy patří Florence Nightingalové. Dílo, které vykonala na Krymu Florence Nightingalová, mne inspirovalo (...)“ (Tabor, 1936)

Po návratu z Krymu pracovala na změnách a reformách, které by snížily úmrtnost v nemocnicích a zlepšila se jejich kvalita. Také zdůrazňovala, že k tomuto povolání je zapotřebí kvalitně vzdělané ženy, a proto v roce 1860 vybudovala ošetřovatelskou školu. (Tabor, 1936)

Ošetřovatelská škola vznikla při nemocnici svatého Tomáše v Londýně. Ve třídách se vyučovalo spíše neformálně, předměty zde vyučovali především lékaři. Také zde byl propracovaný systém hodnocení nejen studentek ale i vyučujících, aby se mohlo pracovat na dalších změnách do budoucna. Výuka probíhala jak v klasických třídách, tak i v nemocnici u lůžek pacientů. Trvala jeden rok, poté studentky pracovaly po dobu dalších tří let v nemocnici pod dohledem zkušené ošetřovatelky. Během této doby

dostávaly plat a po čtyřech letech se z nich staly dobře vyškolené ošetřovatelky. (Kutnohorská, 2010)

Díky Florence se pozvedla prestiž tohoto povolání, a do škol docházely i dívky z vyšších společenských vrstev. Ze škol vycházely zkušené ošetřovatelky, které nahrazovaly původní opatrovnice. Florence prorazila cestu všem ženám nejen v ošetřovatelství, ale i v dalších oborech. (Tabor, 1936)

Jeden ze slavných lékařů prohlásil, že Florence je matkou chirurgie, neboť díky jejím reformám v ošetřovatelství se mohlo posunout moderní lékařství a chirurgie. Poslední léta svého života trávil v ústraní svého bytu. Do posledních okamžiků svého života se neustále zajímala o situaci svých ošetřovatelek v nemocnicích. (Tabor, 1936)

1.4 Historie ošetřovatelství v českých zemích

Počátky v ošetřování nemocných v českých zemích datujeme do 10. století, kdy za knížete Boleslava se v Praze začaly zakládat první hospice. Tyto hospice sloužily především pro chudé a nemocné osoby. V hospicích byla poskytována občanská charitativní pomoc. (Plevová, 2008)

Stejnou úlohu vykonávaly také náboženské řády a kongregace, které se zabývaly pomocí potřebným a trpícím. Řeholní řády začaly zakládat špitály, které poskytovaly střechu nad hlavou, jídlo, teplo a postel. Prvním založeným špitálem tohoto druhu byl špitál v pražském Týnu na dnešním Staroměstském náměstí. V průběhu 13. a 14. století docházelo k zakládání špitálů, které byly většinou součástí kostela nebo kláštera. Ošetřování nemocných prováděly laické osoby, které nebyly vzdělané a pouze se učily a přijímaly poznatky a zkušenosti od svých předchůdců. (Plevová, 2008)

Velkou ikonou a průkopnicí ošetřovatelství v českých zemích byla Anežka Přemyslovna, známá také jako Anežka Česká, která roku 1233 založila klášter, ve kterém byl i špitál. Anežka byla zakladatelkou *Rytířského řádu křižovníků s červenou hvězdou*. Tento řád se zabýval ošetřováním a péčí o chudé a nemocné. Vypracovala pravidla, podle kterých se řídila péče o nemocné. Anežka je považována za zakladatelku ošetřovatelské péče u nás. (Plevová, 2008)

V roce 1862 za Rakouska-Uherska vzniká Spolek českých lékařů, jeho předseda byl Jan Evangelista Purkyně. V té době byl také založen Český červený kříž. Roku 1872 založila Eliška Krásnohorská a Karolína Světlá Ženský výrobní spolek, který podporoval ženy ve studiu a pořádal různé kurzy pro ženy, které se snažily studovat ošetrovatelství. Tuto myšlenku podpořil Spolek českých lékařů, a to především její jednatel doktor Vítězslav Janovský. Díky jeho zásluhám a zásluhám Karolíny Světlé a Elišky Krásnohorské vznikla první česká ošetrovatelská škola. Škola vznikla v roce 1874 v Praze. (Kafková, 1992)

Ošetrovatelský personál podléhal takzvanému čelednímu zákonu, který vydal císař František Josef I. v roce 1886. Podle tohoto zákona byla pracovní doba ošetrovatelek dle potřeby, takže to znamenalo, že musely být k dispozici neomezeně. Při jakémkoliv porušení řádu byla opatrovnice potrestána. Ošetrovatelky musely být svobodné a byly ubytované hned vedle nemocných, ošetrovatelky nebyly pojištěné. (Kafková, 1992)

1.5 Ošetrovatelská činnost za 1. a 2. sv. války

Doposud představovaly ošetrovatelský personál v nemocnicích řeholní sestry. Ty byly většinou součástí stejného řádu a kongregace a pracovaly v jedné nemocnici. Byly to především řády, které se zabývaly ošetrovatelskou činností. Z důvodu rozšiřujícího se vzdělání se dominance řádových sester narušuje. A po první světové válce, kdy dochází ke vzniku Československé republiky, dochází také ke změnám ve společnosti. Roku 1918 se začínají projednávat návrhy na výchovu a vzdělání dívek. Velkou zásluhu na tom má první československý prezident Tomáše Garrigue Masaryk, a především jeho dcera Alice Masaryková, díky níž se začíná rozvíjet Československý červený kříž. Alice také přinesla z USA nové poznatky v oblasti ošetrovatelství a přivedla do Československa sestry vzdělané v Americe. Taktéž se snažila umožnit sestřím studium v zahraničí a finančně je podporovala. (Kutnohorská, 2010)

1.5.1 Alice Masaryková

Alice Masaryková se narodila 3. května roku 1879 ve Vídni. Byla to dcera prvního československého prezidenta T. G. Masaryka. Část dětství strávila ve Vídni, poté se přestěhovala do Prahy, kde se její otec stal profesorem na univerzitě. (Skillings, 2001)

Již od mala Alice mluvila několika cizími jazyky. Po vzoru svého otce se později sama začala angažovat v sociálně-demokratické straně a také v ženském hnutí. Již od útlého věku byla Alice rozhodnuta, že půjde studovat medicínu. Po prázdninách se zapsala ke studiu na lékařské fakultě, kde byla jedinou dívkou v ročníku. Alice o studiu prohlásila: *„Ač od dětství mne lékařství zajímalo a chtěla jsem lidem pomáhat, nedovedla jsem své studium medicíny prolnout touto touhou, nedovedla jsem se na práci plně a s vírou soustředit. Částečně mi vadila krátkozrakost, ale neměla jsem odvalu nosit brejle. Tato ješitnost byla jednou z příčin, proč jsem po roce opustila lékařskou fakultu“* (Hájková, 2022)

Další rok nastoupila Alice na Filozofickou fakultu, kterou dokončila a vydala se na učitelskou dráhu. V roce 1900, kdy se konal ve Vídni kongres proti alkoholu, přeložila Bungeho brožurku a začala se zajímat po vzoru svého otce protialkoholní tematikou a řadou sociálních otázek. (Hájková, 2022)

V Praze se seznámila s Mary McDowellovou, která byla ředitelkou the University of Chicago Settlement House. Mary jí nabídla, aby šla studovat do Chicaga. V Chicagu se Alice také setkala se zakladatelkami sociální práce v Americe. V Americe se Alice zajímala o podmínky, v jakých žijí přistěhovalci, zvláště pak čeští přistěhovalci. Zajímala se o jejich sociální, ekonomický, náboženský, kulturní a rodinný život. (Skilling, 2001)

Alice prohlásila: *„Ze svého pobytu v Chicagu jsem si odnesla přesvědčení, že sociální práci přispívá duchovní uvědomělost, všeobecné vzdělání a houževnatá pracovitost. Po letech jsme se v tomto duchu snažili založit sociální školu v Praze a v Turčianském Svätém Martině školu Milana R. Štefanika.“* (Hájková, 2022)

Po návratu do Českých zemí nastoupila jako učitelka na dívčí gymnázium v Českých Budějovicích. (Skilling, 2001)

Za první světové války se Alice věnovala pomoci pro děti, kojící matky. Pečovala o svého nemocného bratra. Také pracovala jako ošetřovatelka v Pardubicích, zde se starala o raněné vojáky. Společně s Hanou Benešovou organizovala pomoc pro sociální a zdravotnickou službu. (Skilling, 2001)

Na podzim roku 1915 byla náhle zatčena a byla obviněna z vlastizrady. Alice měla sloužit jako rukojmí za svého otce. O její propuštění z vězení bojoval její otec a přítelkyně z Ameriky. Po propuštění z vězení se starala o svoji nemocnou matku. Když byla Alice ve vězení, pravidelně si dopisovala se svou matkou. V roce 1918 se stala poslankyní Národního shromáždění. V roce 1919 založila Československý červený kříž. (Skilling, 2001)

Činnost Alice ve školství

Alice se ve školství snažila prosadit hlavně výchovu zdravotních sester, a tak založila stipendijní program, který umožňoval studentkám studium v Londýně. Také měla významný podíl na zakládání zdravotních škol na Slovensku, v Brně a Ostravě. Kladla také velký důraz na zdravotní výchovu dětí v Červeném kříži. Snažila se zpracovat program veřejného zdraví, kde by se vzdělávala veřejnost. Dnes bychom to označili tak, že dělala preventivní programy a osvětu mezi laickou veřejností. Její zásluhou vznikl Státní zdravotní ústav. Mnohé spolupracovnice vzpomínají na Alici jako na energickou ženu, plnou plánů, a vizí a nesmírně empatickou. (Skilling, 2001)

Alice jako první dáma

Po smrti její matky Charlotty zastoupila roli první dámy. Po celou dobu se snažila vybudovat svému otci rodinné zázemí, jak na Pražském hradě, v Lánech i v Topolčanech. Byla mu velkou oporou v jeho prezidentské funkci. Starala se o zařizování nejrůznějších státnických večerů, doprovázela ho na jeho zahraničních cestách a mnoho dalšího. Ale kromě toho se stále aktivně věnovala působení v Československém červeném kříži. Když se začalo smrákat nad Československou republikou, Alice vystoupila v parlamentu a řekla: *„Potřebujeme zachovat mír a sledovat vytčené cíle. Víme, že všechny národy touží po míru, po osvobození z útlaku, po svobodě. Věříme, že spolupráce je možná se všemi – neboť věříme, že pravda zvítězí“* (Skilling, 2001)

S podobným textem vystoupila i v Londýně na mírové konferenci. Po podepsání mnichovské dohody Alice rezignovala na předsedkyni Červeného kříže. Vše, co budovala, bylo rázem zničeno. Roku 1939 odešla za svojí sestrou do Ženevy, poté do Ameriky, kde zůstala po celou dobu 2. světové války. (Skilling, 2001)

V Americe přednášela na různých konferencích a snažila se o humanitární pomoc pro československé uprchlíky a také o lékařskou pomoc pro československé vojáky. Ale hrozně trpěla tím, že nemůže více pomoci a že její země tolik trpí, a tak duševně onemocněla depresemi. (Skilling, 2001)

V roce 1945 se vrátila do Československa, bydlela společně se svým bratrem, do veřejného života se už ale nevrátila, hrozně moc ji poznamenaly hrůzy světové války. Po celou dobu doufala, že nastane světový mír a dojde k usmíření mezi národy a velmocemi. Chtěla vydat dopisy z vězení, které si s matkou psaly, a také chtěla vydat studii o Florence Nightingalové, kterou velmi obdivovala a považovala ji za hrdinku. Krátce po únorovém převratu v roce 1948 se přestěhovala za svojí sestrou Olgou a poté se odstěhovala do Ameriky, studii o Florence již nevydala. V Americe již zůstala a nikdy se nevrátila zpět do Československa. V roce 1966 prodělala mozkovou mrtvičku a poté několik infarktů, v listopadu 1966 umírá. Několik dní před jejím úmrtím ji navštívila slovenská novinářka a Alice Masaryková jí sdělila, že na celém světě má nejraději: „*svého otce a svoji vlast*“ (Skilling, 2001)

Alice Masaryková je považována za českou Florence Nightingalovou. Ač se to nezdá, dokázala vybudovat a úspěšně rozjet Československý červený kříž. Zasadila se o mnohé a posunula československou ošetrovatelskou péči dál, nemyslela jen na válečné období, ale přemýšlela o preventivních programech. Byla to neskutečná a energetická žena. (Skilling, 2001)

1.5.2 Český červený kříž

Základy Českého a předtím Československého červeného kříže sahají až do roku 1868, kdy na území tehdejšího Českého království vznikl Vlastenecký pomocný spolek a o dva roky později v roce 1890 vznikl Vlastenecký pomocný spolek pro Moravu. Tyto spolky byly předstupněm Československého červeného kříže. (Jukl, 2019)

Rakousko nebylo myšlenkou Červeného kříže nakloněno a odmítlo se účastnit konference ke sjednání první Ženevské úmluvy v roce 1864. Až válka s Pruskem přiměla Rakousko ke změně názoru, a tak dne 21. července v roce 1866 přistoupilo Rakousko k Ženevské úmluvě. Toto jednání otevřelo cestu k zakládání organizací Červeného kříže na území Rakouska-Uherska. (Jukl, 2019)

Tyto organizace na jiných území Rakouska byly nezávislé až do roku 1879, kdy došlo k vytvoření Rakouské společnosti Červeného kříže. Po vytvoření Rakouské společnosti Červeného kříže, která byla tvořena zemskými spolky, si vložila sousloví Červeného kříže do názvu. (Jukl, 2019)

Spolky se v českých zemích zaměřily na zdravotnickou službu v období válek, a také připravovaly personál pro charitativní činnost. Červený kříž založil ošetrovatelskou školu v Praze a poté také v Brně. Po roce 1918 je převzal do správy Československý červený kříž, který nově vznikl. (Jukl, 2019)

Veliký průlom zažil Červený kříž v období první světové války, kdy bylo zapojeno do péče o raněné několik tisíc dobrovolníků, a byla zajištěna přeprava raněných vojáků. Po první světové válce vznikla samostatná Československá republika, a to znamenalo také nové uspořádání Červeného kříže na území Československa. Stávající organizaci vedli především aristokrati, a tak v rámci odrakouštění nebylo možné jen přejmenovat organizaci. (Jukl, 2019)

Dne 1. února 1919 PhDr. Alice Masaryková představila v Obecním domě v Praze své plány na založení Československého červeného kříže. Alice chtěla změnit směřování československého červeného kříže ze sbírání oblečení a dalších věcí pro vojáky na instituci, která se zabývá péčí o zdraví národa. Jako je například prevencí a léčbou tuberkulózy, hladu, podvýživy, výchovou ošetrovatelek a budováním sanatorií pro chudé, vybudování nových nemocnic, zdravotnických škol a mnoho dalšího. (Jukl, 2019)

Na shromáždění byl její návrh přijat, a tak byl založen Československý červený kříž, jehož hlavní členkou se stala PhDr. Alice Masaryková. Po založení se shromáždění ihned obrátilo na prezidenta republiky, který musel ještě uznat založení Československého červeného kříže. Práce Alice Masarykové, nebyla jen v Československu, ale prosazovala také změny v mezinárodní organizaci červeného kříže. (Jukl, 2019)

V nově vznikajícím státu byla spousta sociálních problémů a Alice považovala za velmi důležité poskytnout nové vládě informace o sociálním stavu republiky a zároveň se tyto

informace staly podkladem pro vytvoření sociálního programu. Alice také měla těžký úkol, a to přebudovat Československý červený kříž na nové potřeby demokratické republiky. (Skilling, 2001)

Po první světové válce bylo Československo zasaženo krizí, byla zde chudoba, infekční nemoci, spousta sirotků a vdov. Alice vytvořila takzvaný mírový program, který spolu s dalšími ministerstvy řídil dobrovolnou sociální činnost zdravotních a vzdělávacích institucí. Také bylo důležité zajistit pomoc nemocnicím jak současným, tak i založit nové nemocnice, otevřít zdravotnické školy. Dostat zdravotnickou a sociální pomoc i do nejdlejších měst a vesnic. Po první světové válce byla v Československu spousta zraněných vojáků, ale také uprchlíků. Alice prohlásila, že Červený kříž musí pečovat o celý národ. (Skilling, 2001)

V listopadu roku 1938 se Alice Masaryková rozhodla odstoupit ze své funkce, protože v Československu sílily názory proti rodině Masaryka a Beneše. Její rezignace nejprve nebyla přijata, ale po vyhlášení protektorátu se své funkce vzdala. (Jukl, 2019)

Novým předsedou Červeného kříže se stal gen. MUDr. Vladimír Haering, spolek nejdříve fungoval, musel jen upravit název na Červený kříž v Čechách a na Moravě, ale i tak byla jeho existence nejistá. V únoru roce 1940 začalo zatýkání vedení ČSČK, byl zatčen i předseda MUDr. Vladimír Haering. V srpnu roku 1940 byl na základě říšského protektora ČSČK rozpuštěn, jeho budovy a majetek byly zabaveny a předány německému ČK. Pracovníci, kteří zůstali na svobodě, se angažovali v odbojové činnosti, pomáhali v bombardovaných částech země, zachraňovali vězně. Po druhé světové válce navázali na tradice první republiky, snažili se obnovit výchovu ošetřovatelek, samaritánek, dopravní zdravotní službu. Po druhé světové válce byla organizace Československého červeného kříže jedna z nejsilnější v celosvětovém rozměru. (Kutnohorská, 2010)

Po únoru 1948 dochází k organizačním změnám v ČSČK, řada tradičních akcí byla zrušena a nahrazena novými, také přišel o svoji ekonomickou samostatnost. Ale za to se jeho další činnosti jako je výuka první pomoci anebo dárcovství krve začaly více rozvíjet. (Jukl, 2019)

Postavení Československého červeného kříže bylo v roce 1952 uzákoněno zákonem o Československém kříži. Od roku 1960 se zabýval ČSČK také na školením

obyvatelstva v první pomoci a rozvíjela se pečovatelská služba v rodinách. Také se aktivně zapojoval do celonárodního očkování proti dětské obrně a mnoho dalšího, pořádal léčebné prázdniny pro děti a humanitární pomoc do zahraničí. (Kutnohorská, 2010)

Po roce 1989 dochází opět k politickým a společenským změnám ve státě a tyto změny dopadají i na organizaci ČSČK. ČSČK se vrátila nezávislost a mohl se vrátit k některým aktivitám, kterým se v minulých čtyřech dekadách věnovat nemohl. Také začal důsledně dodržovat sedm základních principů Mezinárodního Červeného kříže. V roce 1992 byl schválen zákon o ochraně znaku a názvu Červeného kříže. Po rozdělení republik se i Červený kříž rozdělil, došlo k tomu dne 5.6. 1993. (Jukl, 2019)

1.6 Střední zdravotnická škola od roku 1991 až do současnosti

Po revoluci se v roce 1989 v Uherském Hradišti vyskytly nové prostory, a to prostory po bývalém Okresním výboru komunistické strany Československa, kde mohla být obnovena střední zdravotnická škola. Škola byla znovu zřízena dne 1. 7. 1991. Ředitelkou se stala Eva Drobilová. Škola uzavřela smlouvu s uherskohradištskou nemocnicí, aby zde studenti mohli vykonávat své praxe. (Almanach SŠPHZ, 2013)

Následující léta probíhala v klidu, studenti se aktivně zapojovali do různých akcí, jako byly například mikulášské besídky na dětském oddělení, v domově pro seniory. Také se zapojovali do akcí Českého červeného kříže. (Almanach SŠPHZ, 2013). V roce 2001 se stal zřizovatelem střední zdravotnické školy zlínský kraj a ten v rámci úsporných opatření sloučil zdravotnickou školu se Střední průmyslovou a hotelovou školou. A tak dne 1. 9. 2010 došlo ke sloučení a současný název školy je *Střední škola průmyslová, hotelová a zdravotnická*. V následujících letech se škola spojila i stavebně, když došlo k propojení budov pomocí spojovacího krčku. (Almanach SŠPHZ, 2013)

1.6.1 Studijní obory v letech 1991 - současnost

Při obnovení výuky na střední zdravotnické škole v Uherském Hradišti, se vyučovaly tyto následující obory:

1991–1993	Obor zdravotní sestra (2letý)
1993–1995	Obor zdravotní sestra (4letý)
1995–1996	Sestra pro intenzivní péči
1997–2003	Ošetřovatel
1993–2007	Všeobecná sestra (4letý obor)
2004–2015	Zdravotnické lyceum
2007–2019	Zdravotnický asistent (4letý obor)
2019–až do současnosti	Praktická sestra

Na škole také probíhaly nejrůznější kurzy, jako například masérský, sanitářský, pro řidiče dopravy vždy se spoluprací a zájmem nemocnice, se kterou škola spolupracuje.

2. HISTORIE VZDĚLÁVÁNÍ ZDRAVOTNÍCH SESTER NA ÚZEMÍ ČESKÉ REPUBLIKY

V této části práce se zaměříme na popis historie vzdělávání sester na území České republiky, v první části si popíšeme historii vzdělávání do 2. světové války. Ve zbývajících částech této kapitoly se zaměříme na poválečné vzdělávání zdravotních sester.

2.1 Ošetřovatelská činnost za 1. a 2. sv. války

Mezi 19. a 20. stoletím se snažili někteří lidé, jako je například Marie Palacková – Riegová nebo Marie Kučerová, prosazovat ošetřovatelské cíle. Marie Kučerová je zakladatelkou České diakonie. Diákonky vychovávaly sestry k práci s nemocnými a pro práci v sociální péči. Zdravotní odbor se odpojil od spolku českých žen v roce 1904 a tak vznikl *Spolek pro povznesení stavu ošetřovatelek nemocných*. Odborné kurzy pro ošetřování nemocných vedly MUDr. Anna Honzáková a MUDr. Růžena Machová. Ke zdokonalení výuky došlo až v roce 1913. V roce 1913 také došlo k tomu, že vláda, začala poukazovat na to, aby začalo docházet k budování ošetřovatelských škol ve větších nemocnicích, (Kafková, 1992)

V květnu roku 1916 byla v Praze otevřena první česká ošetřovatelská škola při všeobecné nemocnici. O její vybudování se zasloužila především Františka Fajfrová, která byla jednatelkou spolku pro povznesení ošetřovatelek. Škola se měla otevřít již roku 1914, ale z důvodu války se otevření školy posunulo. Současně s českou ošetřovatelskou školou byla otevřena i německá ošetřovatelská škola, která sídlila na Karlově náměstí. (Kafková, 1992)

Diplomované sestry se učily nejen pro práci v nemocnicích, ale také pro sociální zdravotní službu. Na škole se také konaly kurzy v péči o dítě a sociální péči. O rok později v roce 1917 začaly v nemocnici praktikovat první studentky, další rok tyto studentky úspěšně složily praktickou a teoretickou zkoušku. Tyto sestry byly první, které mohly používat titul diplomovaná ošetřovatelka a také mohly nosit odznak.

Po roce 1919 začínají mít lékaři zvýšené požadavky co se týče vzdělání sester, také požadovali školení porodních asistentek. (Kafková, 1992) Na podzim roku 1920 přešla

správa české ošetrovateľskej školy na ČSČK. V roku 1930 sa zriadil Státní ústav pro vzdělání a výcvik porodních asistentek. Kurz trval deset měsíců, také pro diplomované ošetrovatelky byla možnost dalšího vzdělání na Vyšší sociální škole v Praze. (Kafková, 1992)

V roce 1935 se konala konference o odborném ošetrovateľském školství, kde se hlavně debatovalo o sjednocení učebních plánů a osnov české ošetrovateľskej školy a německé ošetrovateľskej školy a o otevření specializačních kurzů.

V roce 1937 vznikla ve Znojme německá ošetrovateľská škola kongregace Dcer Nejsvětějšího Spasitele a v Moravské Ostravě vznikla Státní ošetrovateľská škola ČSČK. O rok později, kdy Československo muselo postoupit Sudety Německu, přišlo Československo nejen o území, ale také o nemocnice, sanatoria, lázně a ošetrovateľské školy. Ministerstvo zdravotnictví se alespoň snažilo organizovat kurzy, aby mohli lidé pomoci v uprchlických táborech a aby se zabránilo šíření a vzniku epidemií. (Kafková, 1992)

2.2 Vzdělávání sester od roku 1945 do současnosti

Po druhé světové válce se československé nemocnice nachází ve velmi špatném stavu, do toho z důvodu odsunů Němců odchází mnoho lékařů a je nedostatek personálu. Nemocnice se alespoň snaží o zvýšení počtu personálu pomocí vzdělávacích kurzů, které naučí zájemkyně alespoň v základní věci. Také přicházejí řádoví bratři, kterým byla během okupace práce v nemocnicích zakázána. (Plevová, 2008)

V roce 1945 byla v Ostravě otevřená vyšší sociální škola, studium zde trvalo dva roky a bylo ukončeno maturitní zkouškou. Postupně se v následujících letech začaly otvírat další ošetrovateľské školy a také došlo k obnovení spolku diplomovaných sester. A začalo se opět rozvíjet ošetrovateľství. (Plevová, 2008)

2.2.1 Založení vyšší ošetrovateľskej školy

V Československu byly ošetrovateľské školy základního typu, ale bylo potřeba i vychovávat sestry k vedoucím pozicím, bylo potřeba změnit předměty vyučování, a tak dne 16. září byla otevřena Vyšší ošetrovateľská škola. Do prvního ročníku nastoupily jak obyčejné studentky, tak i řeholnice. Studentky se musely zavázat, že

po skončení studia na této škole budou další tři roky pracovat v nemocnicích, které je uvolnily pro studium. Studium trvalo dva roky ,ze začátku si náklady musely studentky platit samy. Na škole bylo dvojce zaměření. Jedno se zabývalo učitelstvím, aby mohly studentky učit na ošetrovatelské škole. Druhé bylo zaměřené pro vedoucí pozice v nemocnici. (Kutnohorská, 2010)

2.2.2 Po roce 1948

Po komunistickém převratu došlo ke sjednocení škol na střední zdravotnické školy. Sestry ve všech vedoucích pozicích byly odvolány ,a také bylo zakázáno zakládat jakékoliv profesní organizace. (Plevová, 2008)

2.2.3 Střední zdravotnické školy

Podle školského zákona ze dne 21. 4. 1948 byly všechny soukromé, sociální a rodinné školy sloučeny pod všeobecné středoškolské vzdělání, kde byla kvalifikační příprava. Kvůli nízkému věku studentek se muselo přeorganizovat a přizpůsobit studium. (Kutnohorská, 2010)

Střední zdravotnické školy vznikaly u nemocnic, především u těch větších. Na škole byly vyučovány dva obory (větvě), ošetrovatelská a porodní asistentka. Na škole vyučovali odborné předměty hlavně primáři a ve fakulních nemocnicích profesori, ošetrovatelské věci učily takzvané školní sestry. Předměty byly vždy ukončeny zkouškou. Praxe probíhala již od druhé pololetí prvního ročníku. (Kutnohorská, 2010)

Výuka byla ukončena po dvou letech, a to diplomovanou zkouškou z odborných předmětů a z ošetrovatelské techniky. Po úspěšném zvládnutí zkoušky dostala absolventka diplom a mohla užívat titul „*diplomovaná ošetrovatelka nemocných*“. K diplomu také dostala špendlík, na kterém byl kahan a bylo na něm napsáno „*diplomovaná sestra ošetrovatelka*“. Tento špendlík si studentky připínaly na uniformu. (Kutnohorská, 2010)

2.2.4 Střední zdravotnické školy po roce 1953

V roce 1953 přešly střední zdravotnické školy pod ministerstvo zdravotnictví. Výuka byla prodloužena na 4 roky. Také se zavedlo abiturientské studium. Studium trvalo nejprve jeden rok, poté se prodloužilo na dva roky, také se zavedlo večerní a dálkové

studium. Pozměnil se systém vzdělávání, výuka se rozšířila o všeobecně vzdělávací předměty. V nemocnicích vznikaly školní stanice, kde probíhala praktická výuka. Tato změna vedla ke zkvalitnění výuky. Na školu se konaly přijímací zkoušky, které se skládaly z těchto předmětů: český jazyk, matematika a také ústní pohovor. Po úspěšném zvládnutí těchto zkoušek byly uchazečky přijaty. Také se zaměřily na jejich zdravotní a psychický stav, protože toto povolání je náročné po fyzické i psychické stránce. (Kutnohorská, 2010)

Maturitní zkouška se skládala ze dvou částí, a to praktické a teoretické. Praktická část maturity byla vykonávána v nemocnici a teoretická část maturitní zkoušky byla vykonávána ve škole před komisí. Po úspěšném zvládnutí maturitní zkoušky dostaly studentky vysvědčení a na něm bylo napsáno: „*Je způsobilá k výkonu povolání zdravotní sestry ve všech zařízeních preventivní a léčebné péče v ČSR*“. Studentky dostaly odznak, na němž byl červený kříž a nápis „*Sloužím zdraví lidu*“ (Kutnohorská, 2010)

2.2.5 Rozvoj dalšího vzdělávání

V roce 1960 vznikl v Brně institut pro další vzdělání středního zdravotnického personálu. Měl za úkol rozvoj specializace ve zdravotnictví, které se ukázalo v padesátých letech jako potřebné. Institut vzdělání pokračuje až do teď, jen se změnilo jeho jméno. V roce 1960 vzniklo na Karlově univerzitě magisterské studium, protože bylo i nadále potřeba vzdělávat. Studium bylo psychologicky a pedagogicky zaměřené. V roce 1987 bylo na filozofické fakultě otevřeno studium určené především pro vrchní sestry. (Plevová, 2008)

2.2.6 Po roce 1989

V roce 1989 se v Československu udály velké politické změny. Tyto změny také ovlivnily ošetrovatelství a v roce 1990 začalo docházet k postupným změnám ve vzdělávání sester. Důležité bylo zvýšit úroveň ošetrovatelské péče, zlepšit kvalitu zdraví a spojit vzdělávání sester s evropskou unií. (Kutnohorská, 2010)

Byla možnost pokračovat ve studiu na Vyšší zdravotnické škole, a to buď ve stejném oboru, tedy oboru všeobecná sestra nebo na jiném oboru. Od roku 1992 je možnost zkvalitnit své vzdělání na lékařských a sociálních fakultách, a to v bakalářských

a magisterských programech. Před vstupem České republiky do EU bylo zapotřebí upravit legislativu z důvodu volného pracovního pohybu sester po zemích evropské unie. V 60. letech začala evropská rada vytvářet směrnici pro jednotné vzdělání sester, na kterém se dohodly státy, poté tuto dohodu podepsalo postupně 12 států. V roce 1992 byla tato dohoda vyhlášena jako dohoda o vzdělání sester č. 52. Tato dohoda platí dodnes. (Plevová, 2008)

V roce 2004 končí obor Všeobecná sestra, poslední absolventi maturovali v roce 2007. Tento obor byl nahrazen Zdravotnickým asistentem. Absolventi toho oboru pracují pod dohledem odborníka například všeobecné sestry nebo také lékaře. Dochází také ke změně studijního plánu, kdy v prvním a druhém ročníku převládá výuka všeobecných předmětů a ve 3. a 4. ročníku převládá odborná výuka. Odborné předměty jsou ošetrovatelství, ošetřování nemocných, psychologie, komunikace a první pomoc. Část výuky se odehrává na klinických pracovištích, studenti se účastní souvislé praxe. Studium je po čtyřech letech ukončeno maturitou. (Kutnohorská, 2010)

2.2.7 Vyšší zdravotnické školy

Po roce 1996 vznikají v Česku vyšší zdravotnické školy, které byly určeny pro maturantky středních zdravotnických škol. Na vyšších zdravotnických školách se studuje obor diplomovaná všeobecná sestra a diplomovaná dětská sestra a další. Studium trvalo dva roky. Výuka byla zaměřena hlavně prakticky. (Kutnohorská, 2010)

3. VÝVOJ ZDRAVOTNICKÉHO ŠKOLSTVÍ V UHERSKÉM HRADIŠTI

Tato kapitola je zaměřena na počátky a vývoj zdravotnického školství v Uherském Hradišti. Historie současné střední zdravotnické školy sahá až do začátku 20. století a je proto zajímavé sledovat její vývoj. Popis je rozdělen do několika celků podle jednotlivých etap vývoje.

3.1 Počátky Střední zdravotnické školy v Uherském Hradišti

V roce 1913 vznikla v Uherském Hradišti Odborná škola pro ženská povolání, která učila dívky šít prádlo, starat se o domácnost, ruční práce a kreslení. O vznik této školy se prosadil František Kretz za podpory starosty města Josefa Stancla. Tato škola fungovala až do roku 1951. V roce 1951 trvale zanikla. (Encyklopedie města Uherské Hradiště, 2017)

V roce 1948 vznikla Vyšší sociálně zdravotní škola v Uherském Hradišti. Tato škola navazovala na zrušenou odbornou školu pro ženská povolání. Škola vznikla na základě stále se zvyšující potřeby kvalitně vzdělaného zdravotnického personálu a také na rozvíjející se zdravotnictví v okrese. (Melšová, 1983) Na této škole byly dva obory: pro ošetřovatelky a porodní asistentky. Oba obory byly čtyřleté. V prvním roce zde začalo studovat celkem 46 žákyn a zároveň zde byl ještě jeden ročník Odborné školy pro ženská povolání. Ten byl ponechán až do roku 1951. (Melšová, 1983)

Vzpomínky jedné z prvních absolventek školy paní Heleny Dosoudilové:

“Naše počátky byly těžké. Protože budova školy ještě nebyla připravena k zahájení vyučování, což mělo být v bývalých objektech tehdejší „vychovatelny,,. Proto bylo zahájení školního roku o měsíc později. V nepříliš útulné obrovské místnosti na divadelním pódiu opatřeném oponou byl připraven stůl pro přednášející, o kousek níž pak stály v několika řadách vždy čtyři lavice vedle sebe a židle. Na pravé straně byla ohromná kamna, která nikdy nestačila tuto místnost vytopit. Po ukončení zahájení jsme byly uvedeny do nouzové ubytovny. Ta byla nouzová v pravém slova smyslu a nám doslova” vyrazila dech”. Těch 40 či 42 děvčat, každé s velkým kufrem u nohou,

nechtělo věřit svým očím. Ale byla to skutečnost. Před námi byla ohromná místnost, v ní 42 bílých nemocničních postelí včetně tvrdého klínu pod hlavu a deky, u postele stála židle místo nočního stolečku.”

“Mezitím se pomalu dokončovaly adaptační práce na nových učebnách a budově internátu. Pokud nebyly přednášky, střídaly jsme se na praxi na odděleních a na brigádě při úklidu školy a internátu, abychom se mohly vůbec nastěhovat. V dubnu jsme se konečně dočkaly a stěhovaly se. Na pokojích nás bylo 6–8, někdy i méně. Bydlely jsme ve srovnání s dnešním vybavením internátu velmi skromně, ale mohly jsme si zatopit tak, aby nám bylo teplo, někdy jsme mohly použít i teplou vodu v koupelně. A to byla výhra, hned nám bylo veseleji.“ (Melšová, 1983)

3.2 Střední zdravotnická škola v letech 1953–1986

Během let se měnil systém vzdělávání a také název školy. Od roku 1948 patřila škola pod ministerstvo školství. Roku 1953 spadala škola pod ministerstvo zdravotnictví a také se změnil její název z Vyšší sociálně zdravotní školy na Zdravotnickou školu. Odborná výuka se více prohloubila a také rozšířila. Díky této změně došlo ke zkvalitnění výuky.

Od roku 1953 se škola zaměřovala spíše na výchovu zdravotních sester. V tomto roce byla založena školní skupina Československého červeného kříže, kde se staly všechny studentky jejími členkami. (Melšová, 1983)

V roce 1959 došlo ke změně ve vedení školy a novým ředitelem se stal PhDr. Jiří Pelán. Na škole zavedl nové vyučovací metody, snažil se o zlepšení studijních a životních podmínek jak ve škole, tak i v domově mládeže. Také se věnoval činnosti organizací žákyň. O rok později se zde otevřela jedna třída oboru dětská sestra. V roce 1961 došlo ke změně školského zákona a škola se zařadila do systému středních odborných škol a změnil se opět její název, a to na Střední zdravotnickou školu, která se více zaměřila na obor zdravotní sestra. (Melšová, 1983)

V roce 1972 nastoupila do funkce ředitelky školy prof. Vlasta Krystoňová, která se zaměřila na práci pedagogů a na rozvoj společenské angažovanosti jak učitelů, tak

pedagogů. V následujících letech došlo k instalaci ústředního topení, vybudování školního rozhlasu, nových učeben, šaten a rekonstrukce kabinetů (Melšová, 1983)

V roce 1980 byl jmenován ředitelem školy RSDr. Jaroslav Čtvrtníček, který bojoval o zlepšení materiálních a technických podmínek. Ve škole byly provedeny opravy elektroinstalace a vodoinstalace. Snažil se o novou přístavbu školy, aby nově příchozí žákyně, které přicházely z osmileté školy, měly kvalitní podmínky pro to, aby se mohly připravit na své budoucí povolání. (Melšová, 1983)

Vedení jihomoravského kraje v Brně v roce 1986 rozhodlo o zrušení školy z důvodu nevyhovujících podmínek jak ke studiu, tak i po finanční stránce. A tak se Střední zdravotnická škola v Uherském Hradišti sloučila se Střední zdravotnickou školou v Gottwaldově (dnešní Zlín). V Uherském Hradišti vzniklo takzvané detašované pracoviště. (Encyklopedie města Uherské Hradiště, 2018)

3.2.1 Studijní obory v letech 1953–1986

1949–1957	Porodní asistentka
1949–1986	Zdravotní sestra
1963	Dětská sestra (pouze jeden ročník)

3.2.2 Domov mládeže

Součástí zdravotnické školy byl i domov mládeže. Domov mládeže byl umístěn hned vedle školy v areálu nemocnice. Budovy, kde se nacházel domov mládeže a zdravotnická škola, vznikly již za 1. světové války a sloužily jako sběrný tábor pro uprchlíky z Haliče, později tyto objekty sloužily jako lazaret. Za první republiky se zde nacházela Moravská zemská vychovatelna. Ta se v roce 1947 přesunula do Šumperka a objekty byly převzaty do správy nemocnice. Poté se tyto budovy upravovaly pro potřeby zdravotní školy a domova mládeže.

Protože se v roce 1948 nestihly úpravy domova mládeže včas, studentky nejprve bydlely v nouzové ubytovně. Do domova se stěhovaly o 7 měsíců později. Aby se urychlilo nastěhování, studentky po vyučování chodily pomáhat do domova mládeže, aby si ho mohly vylepšit a pořídit si vybavení jako jsou například záclony, koberce, rádio. Také konaly nejrůznější akce pro lékaře a sestřičky z nemocnice, na kterých

vybíraly peníze, aby si za získaný výtěžek mohly pořídit vybavení domova mládeže. (Melšová, 1983) Jak říká paní Helena Dosoudilová: „*Tak jsme si vylepšovaly všechno, co se za daných možností vylepšit dalo. Dělaly jsme to však rády a s elánem a byly jsme šťastné z každé maličkosti, kterou jsme mohly domov zkrášlit.*“ (Melšová, 1983)

4. POČÁTKY OŠETŘOVATELSTVÍ VE STRÁŽNICI

Tato poslední kapitola teoretické části se zaměřuje na počátky ošetrovatelství ve Strážnici. Velký důraz v této kapitole je věnován řádu sester sv. Vincence de Paul, které působily ve Strážnici od roku 1886 až do 70. let 20. století, kdy odešly poslední sestřičky.

4.1 Prvopočátky ošetrovatelské činnosti

Počátky zdravotní péče ve Strážnici sahají až do 13. století, kdy byl ve Strážnici špitál řádu Maltézských rytířů, známých také jako Johanité. V blízkém okolí Strážnice byly značné mokřady a tehdejší lidé často trpěli různými infekčními chorobami, které přenášeli komáři. Na špatném zdravotním stavu obyvatel se podepisovaly neúrody a války. Maltézští rytíři léčili příslušníky svého řádu, ale také měli k dispozici jednu místnost, která byla určena pro nemocné chudé lidi, o které se nikdo nestaral. (Skovajsa, 1987)

Roku 1530 daroval Jan starší ze Žerotína Bratrské jednotě pole, které bylo určeno pro vznik sboru a špitálu. Špitál měl sloužit jako útulek pro chudé a opuštěné obyvatele Strážnice a okolí. (Skácel, 1999)

V 16. století se ve Strážnici vyskytovaly tyto léčebné a charitativní ústavy: městský špitál, evangelický špitál a bratrský špitál. Bratrský špitál měl i ve svém domě místnost, která byla určena pro nemocné. Po 30leté válce, která značně zničila Strážnici, postihl obyvatele mor do té míry, že je nebylo možné ani pohřbívat. (Skovajsa, 1987)

Roku 1720 si začal farář Tomáš Flora Novák stěžovat, že vrchnost neplní své povinnosti vůči farnímu kostelu a městskému špitálu. Ve špitálu mělo být místo pro 12 chudých a nemocných lidí, ale po uherských nájezdech nebyl opravován a byl spíš zříceninou, proto mohl poskytnout přístřeší jen pro 2-3 lidi s nebezpečím života. Špitálníci dostávali jen jeden krejcar denně. Farář několikrát žádal o pomoc při opravě, ale marně. (Skácel, 1999) Proto v roce 1730 koupil majitel panství dům, který měl sloužit k opatrování nemocných a také starých lidí. Zdravotní službu ve Strážnici tehdy poskytovali ranhojiči a také chirurgové. V roce 1740 ve Strážnici působil ranhojič Jan Reymann a pro vrchnost sloužil chirurg Holl, také zde působil Chirurg Gottfried

Mayer. Chirurg Bartelsmann si dokonce otevřel svoji domácí lékárnu, která sloužila k přípravě léků. (Skovajsa, 1987)

Během 19. století postihlo Strážnici mnoho epidemií. Největšími byly epidemie tyfu, cholery a neštovic. Když roku 1853 ve Strážnici propukla epidemie neštovic, na něž umíraly především děti, rozhodl strážnický hrabě Magnis o jejich očkování. Očkování zahájil vojenský lékař Med. Dr. Max Braun. Strážnice byla jedním z prvních míst na Moravě, kde se začalo s očkováním. (Skácel, 1999)

Ve Strážnici se kolem roku 1820 vyskytl vysoký výskyt pohlavních chorob, tou dobou byly ve Strážnici ubytováni vojáci. Nemocné ženy tehdy ve špitále léčil ranhojič a porodník Ernest Moschner, který si začal vést detailní záznamy o nakažených ženách (jak dlouho trvala léčba a zda se znovu nenakazila). (Skovajsa, 1987) Další významnou osobou za dob epidemie cholery byl lékárník Jan Planer, který byl při této epidemii velmi obětavý a nápomocný a přispěl k jejímu rychlému potlačení. (Skácel, 1999)

Prvním obvodním lékařem pro celé území Strážnicka se stal roku 1836 Med. Dr. Mojses Weiner a v roce 1840 se stal městským lékařem Med. Dr. Václav Budík. (Skácel, 1999) Strážnický hrabě František Antonín Magnis (1862–1944) byl velmi osvíceným šlechticem a snažil se svým poddaným zlepšit zdravotní podmínky, a tak nechával překládat a tisknout zdravotní texty, které poté rozdával nejen na Strážnicku, ale na celé Moravě. V těchto textech bylo například uvedeno, jak poskytnout první pomoc při tonutí, oběšení, otravě. Příručky obsahovaly také různé informace o jedech, jedovatých houbách, o otravě olovem i barvami. Propagoval očkování dětí proti neštovicím a motivoval své poddané, aby dali své děti očkovat. (Skovajsa, 1989)

4.2 Příklad milosrdných sester sv. Vincence de Paul

Dům milosrdných sester sv. Vincence de Paul založil roku 1886 prelát Dr. Antonín Horný. Antonín Horný byl superiorem milosrdných sester sv. Vincence ve Vídni. Antonín Horný oznámil na arcibiskupství v Olomouci, že svůj rodný dům ve Strážnici přenechá kongresovým milosrdným sestrám sv. Vincence ve Vídni. Dal je na vlastní náklady zbourat a postavil zde nový nízkopodlažní dům. Tento dům roku 1886 odevzdal jako dar za účelem, aby zde sestry zřídily školku pro děti, školu pro ruční práce a také

aby ošetřovaly nemocné v jejich domech. Dne 15. května v roce 1886 byla budova slavnostně vyzdobena a posvěcena a na dveřích stálo napsáno „*Nechte maličké přijít ke mně, nebo takových jest království nebeské*“. Do Strážnice přišly nejprve 3 sestry. 1. září 1886 zde byla otevřena nejprve školka a škola ženských ručních prací. Sestry se také staraly o starší osamocené ženy, které ubytovaly v jednom z domů. Roku 1897, na popud hraběte Magnise, otevřely sestřičky sirotčinec, kam bylo přijato nejdříve 12 sirotků. Hrabě Magnis společně se starostou města každý rok na sirotky přispívali.

Roku 1914 vypukla první světová válka. V té době nazývaná jako Velká válka. Krátce po vypuknutí války byla v městské škole – části piaristického kláštera – zřízena nemocnice. Nemocnice měla sloužit pro zraněné vojáky, většina vybavení byla darována. V nemocnici vedl kurz ošetřování Dr. Alois Nakládal. Přednášel o nakažlivých nemocech zejména tyfu, úplavici a dalších, které během válečného období nabíraly na síle.

Dne 2. listopadu roku 1914 byla na zámku zřízena útulna pro 30 vojáků rekonvalescentů, zde je ošetřovala sestra Antonie, která za nimi každý den docházela. Hrabě Magnis je po celou dobu války vydržoval.

Dne 18. září roku 1925 šla do dražby polovina piaristické koleje, která sloužila jako škola. Představená sestra se rozhodla tuto polovinu koleje koupit a otevřít zde nemocnici. V říjnu stejného roku se začalo se stavebními úpravami koleje. Bohužel stav budovy byl velmi špatný, a tak nejenom že se musely upravit prostory, ale musela se rekonstruovat i nová střecha. Dne 22. června 1926 byla budova nemocnice uznána jako nevyhovující pro nemocnici, ale způsobilou pro chudobinec. Peníze na další opravy budovy došly, a tak se sestry alespoň pokusily o sbírky. Ty však během poválečné hospodářské krize bohužel neměly moc velký úspěch. Proto byl dům z jedné části neobydlen. Obyvatelná část domu sloužila pro ubytování sester a část sloužila pro ubytování nemocných nakažených především infekční nemocí.

V roce 1928 přišla do Strážnice první sestra, která byla určena pro nemocnici. Sestra se jmenovala Cyrina Spirvedová. Roku 1929 byl chudobinec oficiálně povolen, a tak do Strážnice přišlo více sester, bylo zde povoleno celkem 30 lůžek a podle tehdejšího dekretu bylo: „*na ženskou vypláceno 980 K a na mužského 1020 K*“. V nemocnici se

hned otevřela kancelář, kde byla ustanovena sestra Nominanda Palachová, která předtím byla několik let ve zdejší sirotčinci. Byl tam také zřízen vodovod a elektrické osvětlení. Sociální péče přispěla na další opravy, a tak byl celý dům opraven. Rozšířila se také kaple, která byla opravena z milodarů. Na podzim odešlo několik sester do větší nemocnice v Lounech v Čechách.

Roku 1930 dostala nemocnice subvenci od ministerstva zdravotnictví ve výši 20 000 Kč a také získala dar 30 000 Kč od děkana a jeho sestry. Tyto peníze byly použity na vybudování sociálního zařízení v nemocnici. (Kronika Milosrdných sester sv. Vincence, Strážnice)

V roce 1931 se zvýšil počet lůžek v nemocnici na 40 míst. Také byla podána žádost o zvýšení zemských sirotčích míst. Roku 1932 došlo ke spojení nemocnice a sirotčince pod jednu správu. Také dochází ke snížení míst v nemocnici a na žádost správy se počet míst snížil jen na 35. A to 15 míst pro muže a 20 míst pro ženy. Další rok dochází k oddělení sirotčince a nemocnice. Sestry se starají i o nemocné mimo nemocnici. V roce 1936 sestry ošetřily mimo nemocnici 20 nemocných, o některé se staraly i několik měsíců. (Kronika Milosrdných sester sv. Vincence, Strážnice)

Po mnichovské dohodě zavládl mezi sestrami strach a obavy, jak to bude dál, ale také v nich bylo odhodlání. V roce 1940 postihlo naši zem velká zima a mrazy, škody byly nejen na úrodě, ale i na budovách. Během války se sestry zapojily do charitativní činnosti. Okresní charita v poslední době rozšiřovala svoji činnost a také potřebovala sestru, která by chodila po domech, ale stále byl nedostatek sester.

V roce 1943 se sestry soustředily na péči o nemocné a zestárlé lidi po domech. Sestry byly k této činnosti propůjčeny Okresní charitě, která byla k ošetřování nemocných pověřena zemským úřadem. Časem se zvýšila potřeba vypomáhání při ošetřování i počtu sester. V červenci odjely dvě sestry do Kroměříže, aby se procvičily v péči o nemocné.

V roce 1944, kdy se začala blížit východní fronta ke Strážnici, začalo docházet k zabírání velkých budov pro potřeby vojáků. Díky starostovi města JUDr. Richardu Preisovi se podařilo nemocnici a klášter udržet.

V dubnu v roce 1945 došlo k osvobození města, naštěstí budova kláštera a nemocnice nebyla nějak výrazně zničena. Po odsunutí fronty se v gymnáziu a na veřejné škole zřídil lazaret pro zraněné vojáky. V lazaretu vypomáhaly řádové sestry při ošetřování zraněných. (Kronika Milosrdných sester sv. Vincence, Strážnice)

Další rok přebírá kongregace Milosrdných sester veřejnou nemocnici v Kyjově, a tak s sestry, které jsou určené pro ošetřování nemocných z jiných domů, odchází do nemocnice v Kyjově. Ze Strážnice šly tři sestry. Po odchodu sester vykonává ošetrovatelskou službu po rodinách jen civilní ošetrovatelka B. Stuchlíková. Také tento rok přikoupil chorobinec sousední dům.

V roce 1947 končí zápisky v Kronice Milosrdných sester svatého Vincence.

Po roku 1948 přebírají moc v Československu komunisté, z těchto let nejsou skoro žádné záznamy. Dne 28. září byly všechny sestry odvezeny ze Strážnice do Bílé Vody u Javorníka. Když byly sestry odváženy do Bílé Vody, spousta Strážničanů přišla před klášter a chtěli se rozloučit, ale nemohli. Autobus byl přistaven hned před dveře kláštera a sestry musely hned po mši jít rychle do autobusu. Několik sester bylo ponecháno v chorobinci, aby mohl dále sloužit nemocným.

Po roce 1950 se chorobinec začíná rozrůstat do celého bývalého kláštera a koleje. Za pomoci státních financí je chorobinec upravován a také modernizován. Od roku 1960 byl přejmenován na Ústav sociální péče pro dospělé a spadal pod státní správu. V roce 1975 byla k původním budovám přistavena nová moderní budova. V sedmdesátých letech odchází poslední řádové sestřičky, a tak v zařízení pracují již jen civilní zaměstnanci. Od roku 1993 se Domov důchodců stal příspěvkovou organizací a jejím zřizovatelem se stal Okresní úřad Hodonín. Po zániku okresů se stal zřizovatelem Jihomoravský kraj. A od roku 2007 se přejmenoval na Domov pro seniory Strážnice, příspěvková organizace. (O nás, 2021)

4.3 Zdravotní péče ve Strážnici po roce 1950

V roce 1952 bylo ve Strážnici zřízeno středisko Okresního ústavu národního zdraví. Místním známým lékařem byl Dr. František Koseček, podle něhož je pojmenována cesta mezi Strážnicí a Petrovem, kudy jezdil na kole ordinovat do sousední vesnice.

Ve Strážnici byla nově otevřena lékárna. Předsedou místní organizace Československého červeného kříže se stal Dr. František Koseček. V bývalém chorobinci vznikl ústav sociální péče, budova byla opravena a přestavena. (Skácel, 1999)

5. METODIKA VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ

Podle Kutnohorské (Kutnohorská, 2009) lze kvalitativní výzkum definovat jako analytický postup, který není založen na matematických metodách. Jeho hlavním cílem je analyzovat zkoumané jevy, odhalovat jejich elementární složky, najít spojení a závislosti mezi nimi a charakterizovat jejich celkovou strukturu. Dále se věnuje interpretaci smyslu a funkce, kterou tyto jevy plní. Kvalitativní výzkum umožňuje poznání širšího kontextu jevů a probíhá na místech, které mají pro badatele ustálený smysl. Respondenti jsou vybíráni na základě konceptu a jejich počty se během výzkumu mohou měnit.

5.1 Metodika výzkumu

Pro výzkum byla zvolena metoda kvalitativního výzkumu, konkrétně technika polostrukturovaného rozhovoru, jednalo se tedy o narativní výzkum. Byl realizován mezi lednem a březnem 2023. Kvalitativní přístup vychází z aktuálního vývoje v zakotvené teorii. Pro rozhovor byla vytvořena sada otázek, které se vztahovaly k jednotlivým výzkumným otázkám:

5.1.1 Hlavní výzkumné otázky

1. Porovnat studium na zdravotních školách před rokem 1970.
2. Průběh výuky a maturitní zkoušky na střední zdravotnické škole.
3. Porovnat vnímání profese Všeobecné zdravotní sestry mezi generacemi.
4. Zachytit vzpomínky a zážitky respondentů.

5.1.2 Dílčí výzkumné otázky

1. Jaký je Váš věk?
2. Na jaké střední zdravotnické škole jste studovala?
3. Od kdy do kdy jste na této škole studovala?
4. Jaká je Vaše délka praxe?
5. Kde nyní pracujete?
6. Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?
7. Co Vás vedlo k tomu se stát zdravotní sestrou?

8. Jak probíhala výuka?
9. Jak probíhaly praxe?
10. Z kterých předmětů jste maturovala?
11. Jak probíhala maturitní zkouška?
12. Utkvěl Vám v paměti nějaký vyučující? Proč vám utkvěl?
13. Kam jste zamířila po maturitní zkoušce?
14. Jak velká byla Vaše první výplata?
15. Jak vypadala Vaše první uniforma?
16. Jak hodnotíte nynější sesterskou uniformu?
17. Účastnila jste se dalšího vzdělávání, školení?
18. Jste na svoji profesi hrdá?
19. Máte nějaký profesní vzor?
20. Co Vám tato práce dala?
21. Co Vám naopak vzala?
22. Vybavujete si nějakého pacienta, který Vám utkvěl v paměti?
23. Jak vnímáte současné postavení sester?

Kvalitativní výzkum jsme zvolili, abychom lépe pochopili problém do hloubky. Narativní interview (Čermák, 2006) vyžaduje nahrávání rozhovoru. Všichni respondenti souhlasili s poskytnutím rozhovoru a s pořízením zvukové nahrávky. Během rozhovoru se zjišťovaly i některé identifikační údaje, v interpretaci bylo však důsledně dbáno, aby byla zachována anonymita respondentů. Jejich odpovědi byly nahrávány na záznamník a následně byla provedena jejich transkripce, narativní analýza a interpretace. Srovnávací analýza nám umožnila extrahovat podstatné, tj. specifické a společné. Celkem jsme realizovali a nahráli 6 rozhovorů. Pro analýzu dat jsme použili teoretická východiska Čermáka (Čermák, 2006) a Hendla (Hendl, 2016). Sběr dat, tj. nahrávání rozhovorů a jejich transkripce, byly provedeny jedním výzkumníkem – autorkou této bakalářské práce.

5.2 Design výzkumného šetření

Informace pro tuto práci byly získány z různých pramenů. Bylo čerpáno zejména z dobových kronik týkajících města Strážnice, farního úřadu sv. Martina ve Strážnici.

Dokonce byla pro potřeby výzkumu zapůjčena kronika sester Vincentek z jejich nemocnice v Kroměříži. Dále bylo čerpáno ze státního okresního archivu Uherské Hradiště, z výročních zpráv střední zdravotnické školy v Uherském Hradišti a kroniky střední školy. Získané informace byly zpracovány heuristickou analýzou a byla vytvořena sada otázek. Výzkumné otázky bychom mohli rozdělit do tří logických celků:

V první sadě otázek byly zjišťovány základní údaje, jako je věk, délka praxe ve zdravotnictví, délka a typ studia. Kromě toho další otázky se zaměřovaly na maturitní zkoušku a na výuku. Pokud respondenti v době rozhovoru pracovali ve zdravotnictví, byly dále zjišťovány informace o jejich konkrétní pozici.

V druhém okruhu otázek se rozhovor zaměřuje na motivaci respondenta stát se Všeobecnou sestrou. Další otázky pak směřují na jejich vzory a vzpomínky na výuku na střední zdravotnické škole.

Poslední část rozhovoru je věnována subjektivním názorům respondentů. Otázky směřují zejména na jejich názor na současné postavení sester ve společnosti, a zda jsou hrdí na to, že se staly Všeobecnými sestrami.

Po vytvoření výzkumných otázek bylo přistoupeno k výběru respondentů. Respondenti byli vybráni autorkou této práce díky její místní znalosti Strážnice a okolí. Díky typům, které byly získány v místní Charitě Strážnice, bylo osloveno 5 potenciálních respondentek, z nichž s rozhovorem souhlasily tři. Další respondenti byli osloveni z řad sester a vyučujících z uherskohradištské střední zdravotní školy SŠPHZ. Z celkových devíti oslovených respondentů nakonec s rozhovorem souhlasilo celkem šest sester. Navíc byl poskytnut i rozhovor s posledním ředitelem samostatné zdravotnické školy, než došlo ke sloučení se SŠ průmyslovou a hotelovou.

Jednotlivé sestry byly osloveny osobně nebo emailem. Byl domluven přesný čas, místo a doba trvání rozhovoru. Před samotným rozhovorem byly sestry seznámeny se strukturou rozhovoru, aby se na rozhovor mohly dopředu připravit. S jejich souhlasem bylo provedeno nahrávání rozhovoru na diktafon, a poté byl rozhovor přepsán. Přepis všech rozhovorů je uveden v příloze.

Etické ukotvení výzkumu

Realizace výzkumu se řídila platnou legislativou České republiky a etickými principy výzkumu v ošetrovatelství. Výzkum byl realizován mezi lednem a březnem 2023. Výzkum probíhal v souladu se zákonem o ochraně osobních údajů č.110/2019 Sb. (Zákony pro lidi) Respondenti souhlasili s rozhovorem, souhlasili s pořízením zvukové nahrávky a byli ujisti, že je zaručena jejich anonymita.

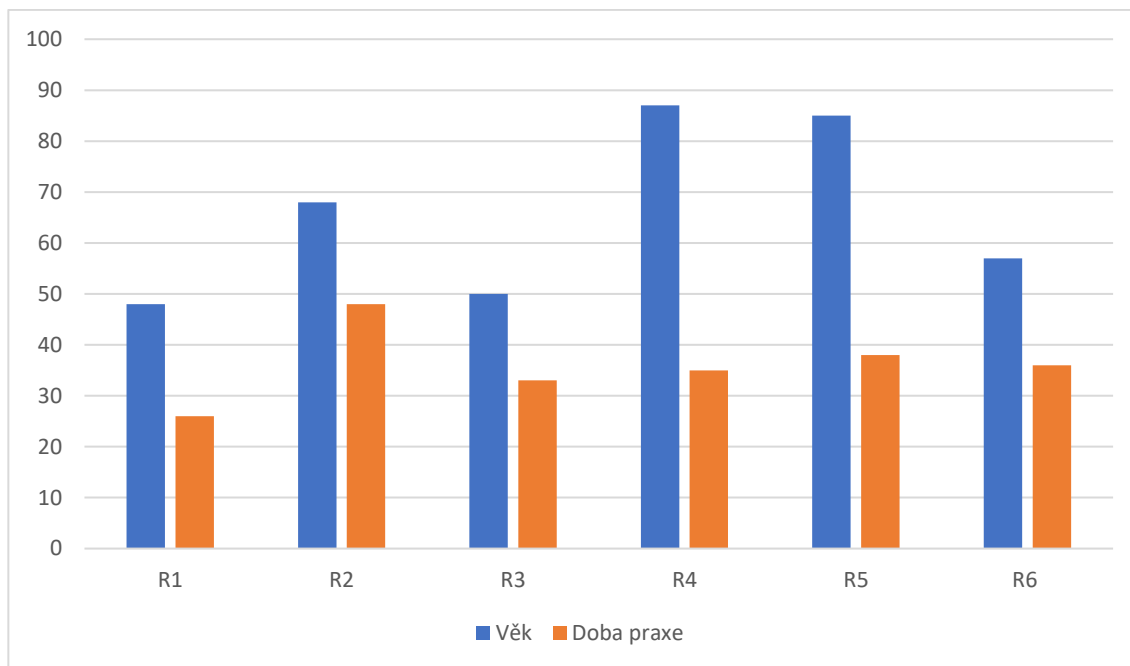
Etické zásady výzkumu byly analyzovány z publikace Výzkum v ošetrovatelství (Kutnohorská, 2009), Etika v ošetrovatelství (Kutnohorská, 2007). Etické zásady výzkumu byly přísně dodržovány. Při realizaci výzkumu bylo respektováno, že výzkum s lidmi vyžaduje citlivé chování v souladu s Belmontskou zprávou (The Belmont Report, 1979) . Ta je stručným souhrnem základních principů, z nich by se při hodnocení etiky výzkumu mělo vycházet. V současnosti má již více historický význam, ale etické principy v ní obsažené jsou východiskem etických kodexů pro práci s lidmi včetně výzkumu, který byl po jejím schválení přijat nebo novelizován.

6. ANALÝZA A INTERPRETACE VÝSLEDKŮ VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ

6.1 Identifikační údaje

Tabulka 1: Identifikační údaje

Respondent	Věk	Nejvyšší dosažené vzdělání	SZŠ	Doba praxe
R1	48	Pomaturitní 2 SZŠ roky	SZŠ Uherské Hradiště	26 let
R2	68	Vysokoškolské	SZŠ Uherské Hradiště	48 let
R3	50	Vysokoškolské	SZŠ Uherské Hradiště	33 let
R4	87	Středoškolské	Vyšší zdravotnická škola Hodonín	35 let
R5	85	Pomaturitní 2 roky na SZŠ	SZŠ Brno, Jaselská	38 let
R6	57	Vysokoškolské	Střední zdravotnická škola Kyjov	36 let

Graf 1: Věk a doba praxe respondentek

Celkem bylo osloveno šest respondentek. Respondentky R1, R3 a R6 mají do 60 let. Respondentky R4, R5, R2 jsou starší. Nejstarší respondentce (R4) je 87 let. Z grafu vidíme, že nejdélejší praxi (48 let) má respondentka R2, i když její věk je 68 let. To je dáno tím, že se v průběhu doby změnil věk odchodu do důchodu. Naproti tomu si můžeme všimnout, že respondentky R4 a R5 šly do důchodu již okolo 55 let.

Průměrná doba praxe respondentek je 36 let.

6.2 Současné zaměstnání

Tabulka 2: Současné zaměstnání

Respondent	Současné zaměstnání	Pracovní pozice
R1	Sociální služby, organizace Charita	pečovatelka v terénní službě
R2	SŠPHZ Uherské Hradiště	Učitelka odborných předmětů
R3	SŠPHZ Uherské Hradiště	Vedoucí odborné výuky
R4	Starobní důchodce	
R5	Starobní důchodce	
R6	Domov pro seniory	Vrchní sestra

Další otázka směřovala na aktuální pracovní situaci respondentek. První sestra pracuje jako terénní pracovníce v místní Charitě Strážnice. Další dvě respondentky (R2 a R3) pracují jako odborné učitelky na SŠPHZ v Uherském Hradišti, další dvě sestry jsou ve starobním důchodu a poslední dotazovaná sestra (R6) pracuje jako vrchní sestra v domově pro seniory.

Respondentka R4 před odchodem do důchodu pracovala jako všeobecná sestra v domově pro seniory ve Strážnici. Respondentka R5 před odchodem do důchodu pracovala jako všeobecná sestra na očním oddělení v nemocnici v Hodoníně.

6.3 Důvody pro volbu povolání "zdravotní sestra"

Tabulka 3: Důvody pro volbu povolání "zdravotní sestra"

Respondent	Důvody pro volbu povolání „sestra“
R1	<i>„V devadesátých letech se mluvilo o tom, že se bude studium na vysoké škole platit. Studium na VŠ jsem tedy z těchto důvodů vyloučila a zalíbila se mi možnost pomaturitního studia na 2 roky, obor všeobecná zdravotní sestra.“</i>
R2	<i>„Šla jsem na „zdrávku“ z trucu, protože celá rodina byla proti, tak jsem si prosadila, že budu zdravotní sestra. Neměla jsem vyhrazeno, jakým směrem bych se měla dát i když mi bylo 16 let, protože jsem nastoupila v sedmi letech do školy.“</i>
R3	<i>„Asi jsem to tak cítila. A ano, líbil se mi bílý čepček, tím to vlastně začalo, a pak mě posouvali rodiče. Ale asi celkově moje nastavení, chtít pomáhat druhým lidem, být užitečná a tato profese se mi zdála být smysluplná.“</i>
R4	<i>„Původně jsem chtěla jít do továrny, protože pocházím ze zemědělské rodiny, kde těch peněz moc nebylo. Bylo nás pět dětí, a tak jsem nechtěla našich moc zatěžovat. Tenkrát si poradkyně pro povolání nechala zavolat maminku a tož to tam projednaly, že jestli bych teda mohla jít na nějakou školu a já jsem řekla, že by mě bavilo být v nemocnici, a tak jsem se tedy přihlásila na zdravotnickou školu.“</i>
R5	<i>„My to měli v rodině, moje dvě tety byly zdravotní sestry, za kterými jsem už v dětství jezdívala, a tak mě to nějak bavilo a zajímalo. Chodívala jsem za nimi do nemocnice. Asi bych neřekla, že jsem úplně k tomu nepřilnula, ale tehdy moc možností nebylo. Já jsem se nejdříve hlásila na chemickou do Zlína, ale tam jsem se z politických důvodů nedostala, a potom jsem dostala nabídku, že když si udělám „zdrávku“ ,tak bych nastoupila zde do jesliček, a tak jsem na to kývla a šla jsem studovat „zdrávku“.“</i>
R6	<i>„No v těch 15 se těžko rozhoduje. Možná kvůli rodičům, protože</i>

	<i>ti nechtěli, abych byla Všeobecnou sestrou. A tak nějak jsem se v tom zhlédla, a i kamarádou jsme šly na zdravotku. Takže asi i trochu z trucu jsem tam šla. “</i>
--	---

Sestry R2 a R6 podobně uvádí, že na zdravotnickou školu šly z trucu, zároveň obě později konstatují, že jsou pro své rozhodnutí rády. Respondentky R4 a R5 se pro povolání Všeobecná sestra rozhodly samy, i když později uvádějí, že v době, kdy se na školu hlásily, byly jednak omezené možnosti výběru školy a jednak se kvůli svému kádrovému profilu nemohly dostat na vysněnou školu, proto si zvolily zdravotnickou střední školu.

Respondentka R1 se pro povolání Všeobecná zdravotní sestra rozhodla čistě pragmaticky. A nakonec respondentka R3 uvedla, že ji práce Všeobecné sestry naplňuje a je ráda, že si vybrala zrovna toto povolání.

6.4 Studium

Tabulka 4: Studium

Respondent	Výuka ve škole	Praxe
R1	<i>„Pomaturitní kvalifikované studium bylo zaměřeno už jen na odborné předměty. Bylo dostatek praxe v nemocnici. Studium se mi líbilo.“</i>	<i>„Praxe probíhaly v různou dobu. Měly jsme praxi od 7 hodin cca do 11 hodin, některé dny zase odpoledne 11-15 hodin. V prvním ročníku jsme měli v červnu soustředěnou praxi, která byla 14 dnů. Každý týden bylo jiné oddělení. Chodily jsme na 3 směny. Vyzkoušely jsme si ranní, odpolední i noční službu.“</i>
R2	<i>„Od prvního ročníku jsme měly na rozdíl od dnešní doby praxi. Měly jsme 3 hodiny praxe, seznamovaly jsme se s oddělením, začínaly jsme dělat pomocné práce jako je úklid, umývání stolečků, umývání sklenek, chození se zkumavkami, tedy s biologickým materiálem, do laboratoře.“</i>	<i>„Jak jsem již řekla, na praxi jsme chodily již od prvního ročníku. Naučily jsme se pomalu mluvit s nemocnými. Jak jsme se postupně učily v 1. ročníku jednotlivé výkony, tak jsme je pomalu přenášely do praxe. Takže jsme začaly s úpravou lůžka, umýváním nemocných. Chodily jsme na ženské oddělení.“</i>
R3	<i>„Tak ve škole se nic nezměnilo, je to hodně podobné. Pamatuji si předmět péče o nemocné, což je vlastně synonymum k dnešnímu ošetřovatelství. Byly jsme v menších</i>	<i>„Byly jsme rozděleny do skupinek pod odborným dohledem učitelek. Převážně jsme byly na interně, chirurgii a geriatrickém</i>

	<i>skupinách a cvičily jsme odborné věci v odborné učebně. Takže je to defacto bez změn. Samozřejmě se vyvíjela se posloupnost nebo systém vzdělávání i postupy péče.“</i>	<i>oddělení.“</i>
R4	<i>„Výuka probíhala tak nějak běžně. Dost zde bylo odborných předmětů.“</i>	<i>„Praxe jsme měly od druhého ročníku a ve třetím ročníku jsme chodily i na noční směny. Na starost nás měla nějaká sestra a učitelky nás chodily kontrolovat a potom nám oddělení psalo posudek.“</i>
R5	<i>„Jelikož už to byla nástavba, tak jsme měly pouze odborné předměty, a taky zde byly různé věkové kategorie. Pro mě to bylo velmi zajímavé, protože zde byly ty odborné předměty jako je interna chirurgie, latina, gynekologie a myslím, že i ortopedii jsme měly.“</i>	<i>„Chodily jsme do nemocnic, byly jsme rozděleny. Na oddělení nás kontrolovaly naše učitelky, jinak na starost nás měly instruktorky. V nemocnici se mi moc líbilo, sestry nás tam braly ne jako učnice, ale jako odborné síly. I na noční služby jsme chodily.“</i>
R6	<i>„Tak my jsme měly výuku docela hodně specializovanou, myslím si, že jsme měly hodně praxe i výuky oproti jiným zdravotkám, co jsem se tak bavily. Výuka byla hodně přísná.“</i>	<i>„Vždy ráno jsme měly zahájení s paní učitelkou, a pak jsme šly na oddělení. Byly jsme rozděleny na skupinky a pravidelně se střídaly na odděleních. Chodily jsme na internu,</i>

		<i>chirurgii, a myslím že na dětské oddělení a pak nějaké specializace. Na oddělení nás měla na starost jedna učitelka.“</i>
--	--	--

Respondentka R1 a se účastnila pomaturitního vzdělání a uvádí, že součástí výuky byly již jen odborné předměty a praxe. Pomaturitního vzdělání se také účastnila respondentka R5, ta také uvádí, že výuky se účastnily studentky různého věkového rozhraní. Obě shodně uvedly, že výuka se jim líbila. Ostatní respondentky se shodly, že studium bylo velmi specializované a také náročné.

Respondentka R1, R5 a R2 uvádí, že na praxi chodily již od prvního ročníku. Respondentka R4 měla praxi od druhého ročníku. Respondentky R1, R4, R5 chodily i na noční služby.

6.5 Maturitní zkouška

Tabulka 5: Maturitní zkouška

Respondent	Maturitní předměty	Maturitní zkouška
R1	<i>„Z interny, chirurgie a praktická část ošetřovatelství.“</i>	<i>„Praktická část probíhala na mužském oddělení interny. Pamatuji si, že jsem byla velmi nervózní a chlapi si mě “dobírali”, měli nevhodné poznámky i směrem ke zkoušející učitelce. Bylo to dost nepříjemné. Průběh ústní zkoušky už si moc nepamatuji.“</i>
R2	<i>„Čeština, ruština, interna, chirurgie, písemná práce z ošetřovatelství, češtiny a ruského jazyka a praktická zkouška.“</i>	<i>„Probíhala jeden den a postupně jsme byly vyzkoušeny z každého předmětu.“</i>
R3	<i>„Ošetřovatelství - praktická zkouška, pak ruštinu, češtinu, internu a chirurgii.“</i>	<i>„Je to už hodně dávno musím přiznat, že na tu teoretickou část ve škole si až tolik nepamatuji, jenom na tu slohovku z češtiny a z ruštiny. Měly jsme téma krásný trest, což znamená v ruštině červený kříž , které jsem si v ruštině vylosovala. Ta teoretická nebyla nic výjimečného oproti těm dnešním. Horší byla ta praktická, horší pro mě jako vnímáno mnou, že jsem si vylosovala ne interní oddělení, protože k těm oborům jsem vždycky tíhla. Pamatuji si mimořádnou situaci. Pacienta v deliriu, takže jsem měla za to, že nemůžu odmaturovat, protože viděli, že jsem nic nestíhala, protože jsem tam měla toho delikventního pacienta</i>

		<i>Nenapadlo mě jako žákyňku, že to samozřejmě nebude hodnoceno, že jsem něco nesplnila, ale naopak jak jsem zareagovala třeba v nadstandardní nebo netypické situaci, takže samozřejmě jsem maturitu udělala. Ale pro mě to byl obrovský stres, který jsem strašně ráda vytěšnila, vůbec na něj nevzpomínám. Nemůžu říct, že bych nebyla ráda, ale byla to divočina.“</i>
R4	<i>„Čeština, možná ruština, interna, ošetrovatelská technika. Už si to moc nepamatuji, je to spoustu let.“</i>	<i>„Na začátku byly písemné zkoušky, potom ústní a nakonec praktické.“</i>
R5	<i>„Jelikož to byla nástavba, tak jen z odborných předmětů. Myslím, že to byly předměty: ošetrovatelská technika, chirurgie, interna.“</i>	<i>„Klasicky nedřívě byla ústní a pak praktická. Pamatuji si, že tam byl nějaký asistent, pak tam byla učitelka a instruktorka. No a oni nás pak nějak dohromady zhodnotily. Pomatuji si, že jsem měla cévkování ženy.“</i>
R6	<i>„Čeština, ruština, ošetrovatelství, péče o nemocné, interna, chirurgie a pak praktická zkouška.“</i>	<i>„Když jsme přišly ráno na oddělení, tak jsme si vylosovaly z těch výkonů, které tam v ten den byly. Ten výkon jsme pak před komisí dělaly a pak jsme měly ještě odpoledne obhajobu toho praktického výkonu, myslím, že tam byla i nějaká písemná práce, která se týkala odbornosti.“</i>

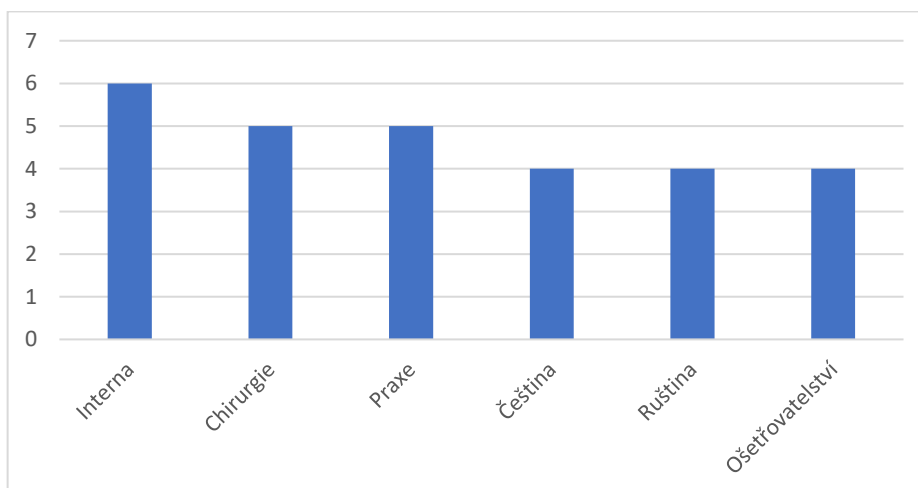

Všechny oslovené sestry shodně uváděly, že maturovaly z interny. Součástí maturitní zkoušky byla chirurgie, ošetřovatelství a praxe. Sestra R4 ve své odpovědi neuvedla, že maturovala z chirurgie, uvedla však, že si už svoji maturitní zkoušku moc nepamatuje, protože od té doby uplynulo již 69 let.

Respondentky R1 a R5 oproti zbylým sestrám studovaly pomaturitní nastavbu, která trvala dva roky a po ní získaly kvalifikaci Všeobecná sestra. Ve svých odpovědích proto uvedly, že maturovaly jen z odborných předmětů. Ostatní sestry musely při studiu na střední zdravotnické škole maturovat i z povinných všeobecných předmětů a předmětem maturitní zkoušky byla i písemná maturitní práce.

Tabulka 6: Maturitní předměty

	Interna	Chirurgie	Praxe	Čeština	Ruština	Ošetřovatelství
R1	/	/	/			
R2	/	/	/	/	/	/
R3	/	/	/	/	/	
R4	/		/	/	/	/
R5	/	/				/
R6	/	/	/	/	/	/

Graf 2: Maturitní předměty

6.6 Vzpomínka na učitele

Tabulka 7: Vzpomínka na učitele

Respondent	
R1	<i>„Pamatuji si třídní učitelku, která byla původně zdravotní sestra a učila nás ošetrovatelství. Moc nás toho naučila.“</i>
R2	<i>„Vyučujících je plno, jo, když se nad tím zamyslím, tak jsem měla štěstí na dobré učitele, ať už ve smyslu ve škole interní vyučující nebo externí vyučující lékaře, kteří mě učili, kteří mi dali hodně.“</i>
R3	<i>„Ano, asi moje třídní učitelka paní bakalářka Eva Drobilová, která nás vedla střední zdravotnickou školou tady v Hradišti a potom s námi přešla vlastně i do Zlína, takže byla na stejné lodi jako my tím, že byla přesazena vlastně z 1 místa na místo 2. . A potom z vyučujících pan profesor Pančocha, který nás měl matematiku, kterou jsem nenáviděla, nemůžu říct že pana profesora Pančochu, ale jako tu matematiku.“</i>
R4	<i>„Ale jo utkvěl, učitelka tělocviku a sestry, co nás učily ošetrovatelskou techniku. Utkvěly mně, protože měly pěkný přístup k výuce a k povolání.“</i>
R5	<i>„Internista, nějaký doktor Skalník. Učil nás takovou zábavnou formou, bylo to takové jednodušší a zábavnější.“</i>
R6	<i>„Nás tehdy na odborné předměty učili lékaři, takže určitě z těch si pamatuji pana primáře Kozumplíka a z odborných učitelek paní učitelku Němcovou. Byli přísní, ale zase na ně ráda vzpomínám.“</i>

Respondentky R1, R3, R4 a R6 shodně uvádí, že jim v paměti utkvěla učitelka, která je měla na odbornou výuku. U respondentek R1 a R3 to byla zároveň jejich třídní učitelka. Respondentce R5 utkvěl v paměti internista lékař, díky jeho formě výuky.

6.7 První zaměstnání

Tabulka 8: První zaměstnání

Respondent	První zaměstnání
R1	<i>„Po maturitě jsem začala pracovat v Brně Bohunicích na oddělení neurochirurgie JIP.“</i>
R2	<i>„Po maturitě jsem dostala umístěnku do uherskohradištské nemocnice a nastoupila jsem na chirurgické oddělení.“</i>
R3	<i>„Ihned po maturitě jsem chtěla pracovat, takže jsem zaměřila na oddělení neurologie uherskohradištské nemocnice.“</i>
R4	<i>„Po maturitní zkoušce byla povinnost rok u lůžka, a tak to jsem dostala umístěnku do Kyjova na ušní.“</i>
R5	<i>„Po maturitní zkoušce jsem dostala umístěnku do Hodonína na dětské oddělení, byl tam takový skvělý kolektiv.“</i>
R6	<i>„Já jsem dostala umístěnku na internu do Hodonína.“</i>

Všechny dotázané sestry po dokončení školy nastoupily do nemocnice. Respondentky R2, R4, R5 a R6 dostaly umístěnky. Zbylé respondentky si mohly samy vybrat místo, kde budou po škole pracovat.

6.8 První výplata

Tabulka 9: První výplata

Respondent	První výplata
R1	<i>„Nepamatuji si asi 4 500 korun.“</i>
R2	<i>„Nástupní plat jsem měla 1 400 korun, pro mě to bylo obrovské množství peněz a říkala jsem si, co s tím budu dělat.“</i>
R3	<i>„1700 něco.“</i>
R4	<i>„590 Kčs čistého.“</i>
R5	<i>„Asi 800 Kčs, určitě to víc nebylo.“</i>
R6	<i>„No moc velká nebyla, ale myslím, že to bylo něco kolem 1200 Kč.“</i>

Tabulka 10: Nástupní plat

Respondent	Rok nástupu do práce	Výška nástupního platu	Přepočteno na dnešní měnu s uvažováním inflace (Peníze.cz)	Průměrná mzda
R1	1995	4 500 Kč	11 494Kč	8800 Kč
R2	1975	1400 Kčs	15 588Kč	2300 Kčs
R3	1988	1700 Kčs	12 411Kč	3400 Kčs
R4	1954	590 Kčs	12 990Kč	1170 Kčs
R5	1963	800 Kčs	13 151Kč	1500 Kčs
R6	1985	1 200 Kčs	9 657Kč	2900 Kčs

Z tabulky vyplývá, že nejvyšší nástupní plat měla respondentka R1, která nastupovala do práce v roce 1995, také nastupovala na JIP. Nejnižší nástupní plat měla respondentka R4, která nastupovala v roce 1954. Průměrný plat v uherském hradišti 29 710Kč

6.9 Sesterská uniforma

Tabulka 11: Sesterská uniforma

Respondent	První uniforma	Zhodnocení současných uniforem
R1	<i>„Uniforma v Brně byla pěkná. Byly to bílé šaty, pěkný střih.“</i>	<i>„Líbí se mi tyto nové uniformy.“</i>
R2	<i>„Ve škole v prvním a ve druhém ročníku jsem měla modré šaty s bílou zástěrou a čepce, jako žákyňky jsme pod krkem měly místo odznaku černou stužku. Ve třetím a čtvrtém ročníku jsme měly jiné uniformy, byly to takové růžovo fialové šaty, na kterých byla zástěra přes hlavu, nijak se vzadu nezapínala jak stará klasická zástěra. A potom v práci jsem měla tu klasickou modrou uniformu s bílou zástěrou a čepcem.“</i>	<i>„Ty kalhoty, to je super. Je fajn že současné uniformy jsou pohodlnější.“</i>
R3	<i>„Klasickou, tu historickou, to znamená modré šaty, pře sto bílá zástěra a čepček, který jsme nesnášely, ale věděly jsme, že ho musíme nosit a mít nasazený třeba ve 4 hodiny v noci, kdy pacienti zpravidla spí, protože vím, že chodívaly kontroly. A bylo hodně zle když jsme prostě nebyly úplně ustrojené.“</i>	<i>„Líbí se mi ta pestrost, že se liší třeba i nemocnice od nemocnice. Tak i to, že se dneska rozlišují i ty jednotlivé profese barevně, a tak myslím, že je to žádoucí si vybrat, jestli chci šaty, kalhoty, taková ta jistá benevolence, proč ne. Jde hlavně o to, abychom se v tom co nejlépe cítily.“</i>
R4	<i>„Modré šaty, bílá zástěra a uprostřed jsme měly odznak sloužím zdraví lidu.“</i>	<i>„Jejda, my jsem bez čepce nemohly ani na chodbu, tak to bylo přísné. Teď nepoznáte,</i>

		<i>zda je to sestra, doktor nebo sanitář. Radši bych byla ,kdyby měly tu starou uniformu.“</i>
R5	<i>„Modré šaty s bílou zástěrou, a vzadu byla na zavázání, takže ty modré šaty ani nebyly vidět a bílý čepce. Při některých výkonech ten čepce i zavazal. Ale tehdy se prostě musel nosit, neexistovalo, abychom byly bez něho.“</i>	<i>„Nyní je praktičtější, taky si myslím, jak je to všechno modernější a barevnější, že je to moc pěkné.“</i>
R6	<i>„Tak to byly takové ty modré šaty s bílou zástěrou a čepcem.“</i>	<i>„Myslím si, že je to lepší v tom, že je to prostě takové variabilnější. Že opravdu člověk si může vzít pohodlné oblečení. Jako ty čepce, nebyly moc pohodlné. Takže teď je to pestřejší a pohodlnější.“</i>

Respondentky R2 až R6 měly jako první uniformu modré šaty, bílou zástěru a čepček. Tyto respondentky nastupovaly do práce před rokem 1989. Respondentka R1 uvádí, že jako první uniformu měla bílé šaty. Také vesměs všechny respondentky uvádí, že se velmi dbalo na to, aby byly za každé situace řádně ustrojeny. Pokud jim například chyběl čepček, byl z toho problém. Respondentka R3 uvedla, že i v noci chodily kontroly a zjišťovaly, jestli všechny sestřičky na oddělení jsou řádně ustrojené.

Většina respondentek se shoduje, že nové uniformy se jim líbí. Líbí se jim jejich pestrost, praktičnost a také pohodlnost. Velmi se jim líbí volnost, s jakou se k sesterské uniformě přistupuje. Naopak respondentce R4 se současný stav moc nelíbí a raději by byla, kdyby sestry měly starou uniformu s čepcem, protože si stěžuje, že není schopna rozlišit sestru od sanitářky nebo lékařky.

6.10 Další vzdělání

Tabulka 12: Další vzdělání

Respondent	Další vzdělání
R1	<i>„Nyní se vzdělávám už v oboru sociálních služeb. Absolvovala jsem mnoho školení a kurzů. Rozhodla jsem se také zvýšit své vzdělání a začala studovat vysokou školu, bakalářské studium, obor sociální práce.“</i>
R2	<i>„No, vzdělávala jsem se celý život, bez toho to nejde.“</i>
R3	<i>„Studovala jsem vlastně celý svůj profesní život. V průběhu jsem si dodělala 2 pomaturitní specializační studia anesteziologie resuscitace a intenzivní péče a management ve zdravotnictví a pak jsem ještě šla studovat vlastně na vysoké školy, takže jsem studovala de facto do svých řeknu čtyřiačtyřiceti až pětačtyřiceti let de facto pořád.“</i>
R4	<i>„Tak takového klasického vzdělání, co bylo povinné.“</i>
R5	<i>„Asi půl roku jsem jezdila do Kyjova se dívat a přiučit se složitějším operacím, protože v Hodoníně se prováděly jen jednodušší zákroky. No a potom takové to povinné školení.“</i>
R6	<i>„Ano účastnila, my jsme musely splňovat pořád nějaké kredity, takže jsem chodila na různá doškolení a semináře.“</i>

Z podle Další vzdělání

Tabulka 12 vidíme, že všechny respondentky shodně uvádějí, že se v průběhu své praxe pravidelně vzdělávaly a kvalifikovaly se pro výkon složitějších úkonů.

Dokonce respondentka R1 uvádí, že v současné době si doplňuje vysokoškolské vzdělání v oboru sociální práce.

6.11 Subjektivní pohled respondentů

Tabulka 13: Subjektivní pohled respondentů

Respondent	Hrdost	Profesní vzor
R1	<i>„Jsem hrdá na svoji současnou profesi. Je stejně záslužná a potřebná jako profese zdravotní sestry.“</i>	<i>„Vážím si mnoha lidí, kteří pracují v sociálních službách. Někteří jsou mi i vzorem.“</i>
R2	<i>„Ano!“</i>	<i>„Když jsem nastoupila, tak jsem měla své učitelky, například paní Reichlovou.“</i>
R3	<i>„Myslím si, že ano.“</i>	<i>„Nedokázala bych jmenovat jednu konkrétní osobu, ale mými profesními vzory jsou všichni ti, se kterými jsem se během své pracovní kariéry v nemocnici i teď jako učitelka setkala a viděla jsem, že to dělají tak, jak bych to chtěla dělat já. Takže všichni tady tito, kteří pracovali tak, jak si to představuji, že by měli, protože ne vždy tomu tak je.“</i>
R4	<i>„Ano!“</i>	<i>„Ani nevím.“</i>
R5	<i>„Řekla bych, že ano. Líbilo se mi, co jsem celý život dělala.“</i>	<i>„Teď mě asi nikdo nenapadá.“</i>
R6	<i>„Já myslím, že ano, že jsem. Je to pěkná práce.“</i>	<i>„To jsem asi nikdy neměla.“</i>

Všechny respondentky uvedly, že jsou hrdé na svoji profesi.

Respondentka R2 má za svůj profesní vzor svoji učitelku. Respondentka R3 nedokáže jmenovat žádnou konkrétní osobu, která je jí vzorem, to stejné i respondentka R1. Respondentky R4, R5 a R6 nemají žádné profesní vzory.

Tabulka 14: Co práce Všeobecné sestry dala a vzala

Respondent	Co dala	Co vzala
R1	<i>„Ze zdravotnictví jsem odešla velmi brzy. Občas jsem svého odchodu litovala. Nyní mě, ale naplňuje práce v sociálních službách a také studium oboru sociální práce.“</i>	<i>„Nevzala mi nic.“</i>
R2	<i>„Spoustu vědomostí, neustálé studium, rozšiřování vědomostí. Práce s lidmi, pohled na mláď, a to mláď mě teda jako dává chuť do života.“</i>	<i>„Nevím, tak já nepřemýšlím.“</i>
R3	<i>„Pocit naplnění, že já se dokážu realizovat v tom, co jsem vždycky chtěla a dělá mi radost, když můžu pomoci těm lidem, kteří to nezvládají a snažím se teď k tomu vést i svoje žáky.“</i>	<i>„Někdy mi vzala iluze. Iluze o tom, že ne každý člověk, ne každý zdravotník je osobnostním nastavením vhodný pro profesi zdravotníka, takže když tam vidím takové ty odlidštěné nějaké vztahy, chování, tak je mi to vyloženě proti srsti, ale nejsem jejich nadřizená. Jen jako pozorovatel nebo učitel, host, takže s tím nemůžu ani nic moc</i>

		<i>dělat, ale tak to mě vzalo prostě ty iluze, že ne všichni jsou dobří hodní a obětaví, prostě takoví, jakými bychom jako zdravotníci měli a chtěli být.“</i>
R4	<i>„Nevím, vědomosti, poučení.“</i>	<i>„Asi nic.“</i>
R5	<i>„Pocit uspokojení. Pěkné vzpomínky.“</i>	<i>„Snad ani ne, protože zdraví ne, doted'ka jsem celkem zdravá.“</i>
R6	<i>„Práci dělám ráda. Ráda pracuji s lidmi, takže asi mě to dalo pocit, že je člověk potřebný. Prostě mi dává hodně, vrací mi to, že ta práce je někdy psychicky i fyzicky velmi náročná, ale zase ten úsměv člověka vám to všechno vrátí.“</i>	<i>„Úplně si nemyslím, že vzala, já jsem fakt spokojená, ráda chodím do práce. Jo, někdy ten čas, ale tak to je v každém zaměstnání, že prostě mu ten čas dáváte někdy i navíc, takže nemyslím si, že by mi něco vzala.“</i>

Všechny respondentky uvedly, že jim práce ve zdravotnictví dávala (a některým dodnes dává) pocit uspokojení, pěkné vzpomínky a dobré vztahy na pracovišti, i když je tato práce jak fyzicky, tak i psychicky náročná.

Oproti ostatním sestřám se respondentka R3 více rozpovídala o tom, že jí práce ve zdravotnictví přinesla pocit naplnění její touhy pomáhat, na druhou stranu jí práce zdravotní sestry vzala některé její iluze a očekávání, které si s sebou přinesla ze střední školy.

6.12 Vzpomínka na pacienta

Tabulka 15: Vzpomínka na pacienta

Respondent	Současné zaměstnání
R1	<i>„Ano. Pamatuji si několik pacientů právě z neurochirurgie. Operace nádorů mozku, operace mozku po úrazech. Pamatuji si na slečnu po nehodě na motorce, krvácení do mozku, byla v kómatu. Pouštěly jsme jí v té době novinku – walkmana. Dávaly jsme jí sluchátka na uši a pouštěly její oblíbené písničky. Dopadlo to dobře. Uzdravila se.“</i>
R2	<i>„Těch bylo několik, ale když člověk nastoupí, tak to jinak všechno prožívá, ty emoce jsou na 1. místě. Vzpomínám si na jednoho pacienta, který mě řekl, že dnes ho umývám naposledy a on skutečně zemřel. Ráno jsem ho umyla, a pak v deset hodin zemřel, takže to bylo takové pro mě ... Jak řekl u toho umývání, že zemře, snažila jsem se mu to vymluvit, což dneska bych asi tomu člověku nevymlouvala.“</i>
R3	<i>„Určitě vybavuji a myslím, že ho můžu i jmenovat, ta paní už dávno nežije. Pamatuji si i její jméno paní Melišková, byla to první pacientka, se kterou jsem se v pozici záskyňky setkala, když jsme šly dělat hygienickou péči v prvním ročníku. Poprvé na geriatrickém oddělení. Nikdy nezapomenu na to, jak vypadala, jak se k nám chovala, na to, jaký měla tenkrát dekubit, prostě to jsou takové okamžiky, které se na nás hodně podepíšou. A hned druhým takovým pacientem byl člověk, který měl exitus za mé služby, na toho taky nikdy nezapomenu, je to taky situace se kterou se jako zdravotníci setkáme. Po tom v průběhu praxe opakovaně, ale ta se mně hodně vryla.“</i>
R4	<i>„Občas si na někoho vzpomenu, když jdu okolo nástěnky a vidím, že má parte. Ale že by mě někdo zaujal, tak to spíše ne.“</i>

R5	<p><i>„Ano, byl to pacient, který se k nám dostal už po nějakém léčení. Byl to politický vězeň, který byl v uranových dolech v Jáchymově. Byl to člověk takový zvláštní, velice srdečný, pohodový, spokojený, nestěžoval si na problémy, které za dobu 5 nebo 6 roků ve vězení zažil, tak já si vždycky říkala, že nikomu nic nevyčítá, tady nikomu nic nedává za vinu, vždyť on to všechno bere, že tak to musí být. Byl to poměrně mladý člověk, rodinu měl v Hodoníně. Měl kolem 40 let, u nás byl delší dobu myslím, asi půl roku se u nás léčil. Dopadlo to špatně.“</i></p>
R6	<p><i>„Těch je strašně moc.“</i></p>

Většina dotázaných sester má ze své praxe živé vzpomínky, některé si své pacienty pamatují i jménem. Respondentky R4 a R6 naopak nevedly žádné vzpomínky, hlavně proto, že jich mají mnoho a žádná konkrétní se jim nevybavila.

6.13 Názor na nynější postavení sester

Tabulka 16: Názor na nynější postavení sester

Respondent	Názor na nynější postavení sester
R1	<i>„S mnoha zdravotními sestrami se kamarádím, situaci ve zdravotnictví popisují jako velmi katastrofickou.“</i>
R2	<i>„Na rozdíl od západu jsou špatně hodnocené a mají i špatné sociální postavení. Jestliže vezmu situaci, když jsem byla v Kanadě a v Americe, tak tam bylo postavení zdravotní sestry úplně na jiné bázi a měly i jiné ohodnocení.“</i>
R3	<i>„Myslím, že se hodně zlepšilo v tom smyslu, že mi přijdou dneska samostatnější, rozhodnější a vnímám už to, že přece jenom stouply více v očích lékařů. Možná je to i systémem vzdělávání, že je berou víc jako parťáky, kolegy a specialisty a ne jako jejich podřízené. Někdy si od nich nechají i poradit z dřívější praxe. Když jsem začínala, tohle nebylo, tohle se mi zdálo být úplně utopie, takže myslím, že se to určitě zlepšilo po této stránce .“</i>
R4	<i>„Tak teď už je jiná doba, ale myslím, že se to zlepšilo, je to i takové uvolněnější.“</i>
R5	<i>„Myslím, že se to zlepšilo.“</i>
R6	<i>„ Řekla bych, že tu sestru člověk nějak ohodnotí a že ji vlastně svým způsobem potřebuje. Jinak to není jako moc prestižní povolání, , ale prostě vidíte, že těm lidem něco dáváte, že vás prostě potřebují. Vidí, že zdraví je velmi důležité a ta sestra tam hodně patří. Je to o komunikaci, která dokáže zpříjemnit i těžké chvílky. “ <i>„Takže myslím, že bychom asi mohly být líp ohodnocené , ale člověk to tak nějak bere, že ho hodnotí ti, kteří ho potřebují. Řekla bych, že ano, v poslední době si práce sester lidé váží. V době covidu bylo vidět , že společnost si práce sester váží, že není jednoduchá, že se na sestřičky a na lékaře víc myslí.“</i></i>

R1 a R2 současnou situaci Všeobecných sester hodnotí jako tristní. Zbylé sestry hodnotí současnou situaci jako postupně se zlepšující.

7. BIOGRAFICKÝ PŘÍBĚH

Rozhovor s bývalým ředitelem střední zdravotnické školy v Uherském Hradišti s panem PaedDr. Mgr. Zdeňkem Gogolou dne 7. 4. 2023.

1. Jaký je Váš věk?

„Je mi 77 let, já jsem ročník 1946.“

2. Jaké je vaše vzdělání?

„Mám všeobecné vzdělání. Vystudoval jsem Pedagogickou fakultu v Brně. Tehdy jsem měl obor tělesná výchova, jazyk ruský, pak jsem měl ještě obor Branná výchova. Hodně jsem se věnoval lyžování. Kromě pedagogické fakulty jsem si pak ještě doplnil vzdělání na filozofické fakultě a něco i na přírodovědecké fakultě v Brně.“

3. Jak dlouho jste byl ve funkci? A co Vás motivovalo stát se ředitelem?

„10 let. V roce 1992 jsem zde byl jako tělocvikář a od roku 2000 do roku 2010 jsem byl ředitelem. Já jsem se ani nechtěl přihlásit do výběrového řízení, ale tak nějak byl tlak z okolí. Z toho důvodu jsem se nakonec přihlásil do konkurzu. A vlastně jsem šel do toho s tím, že chci změnit atmosféru ve škole. Chtěl jsem změnit to, aby se lidé se do práce těšili, aby věděli, že za nimi někdo je a taky je uznává. Také to, že je někdo dokáže ohodnotit a já teď nemyslím jenom finančně. Takže toto byl takový můj cíl a možná celoživotní krédo jako pedagoga, aby lidé, se kterými se já dostanu do kontaktu nebo které eventuálně vedu cítili zázemí a cítili podporu.“

4. Kde jste pracoval předtím, než jste se stal ředitelem?

„Předtím jsem pracoval 10 let na Základní škole v Polešovicích a pak 12 let jsem dělal ředitele na Základní škole v Ostrožské Lhotě.“

5. Jaký je Váš vzor?

„No mám spíše krédo. Určitě jsem měl několik kolegů, kterých si vážím, ale vždy to byli kolegové, kteří měli vztah k žákovi. Myslím, že jsem byl známý tím, že fandím tomuto přístupu, jsem na jejich straně a že je důležité umět navázat na ten jejich dar a jako je motivovat je, což je v učitelské práci strašně důležité. A pokud si někoho vážím? Tak

když pomínu historii, to je například Komenský, tak si vážím těch kolegů, kteří uměli právě tady toto, vytvářet si vztah k žákům, studentům.“

6. Jaké vlastnosti by měla mít vedoucí sestra?

„No, jak jsem to říkal, tak myslím si obecně, že ve zdravotnictví je důležité, aby tam pracoval člověk, který má vztah k těm lidem, kteří potřebují pomoc a jsou nemocní. Protože tito lidé jsou v nemocnici v cizím prostředí, mají strach, přinejmenším obavy z toho, co jim je, co je čeká. A sestra by je měla umět rozptýlit čili by měla mít vztah k lidem. Tvrdím, že v drtivé většině lékař udělá jakýsi zákrok, nějak nastaví léčbu, ale je s pacientem třeba jen půl hodinu za den nebo jen 10 minut. Ale sestra, myslím teď obecně sestru, s tím pacientem tráví více času. A hlavní sestra by měla umět řídit své podřízené v tomto duchu, aby komunikovaly s pacienty a aby se uměly i usmívat u jejich lůžka, a pacienty podporovaly zejména psychicky. To je nejdůležitější, ten vztah k lidem. Tuto funkci by měl vykonávat někdo, kdo má prestiž, koho uznávají podřízení. Že je to někdo, kdo jim může poradit a má zkušenosti. Obecně to musí být někdo, který používá přirozenou autoritu.“

7. Co si myslíte, že by se mělo změnit na středoškolském vzdělávání?

„Já mám pocit, že těch změn je strašně moc a že trpíme nebo to školství obecně trpí tím, že jsou to změny bez vize. Školství musí se pracovat s nějakou vizí, musíte vědět, kam chcete dojít a za čím jít. A ne že se to bude každé třeba dva roky měnit. Již za dobu, co já jsem byl na škole, se to měnilo několikrát, podmínky pro odborné učitelky, ale celkové podmínky školství. Nejhorší jsou časté změny a chybějící dlouhodobá vize. Znamená to, že vy pracujete v nějaké vizí, že se jdete za nějakým cílem. A jestli se ty cíle mění každé dva roky, tak je to nesmírně špatné a obtížné. Také nechápu, proč by měly být vzdělávací programy pro jednotlivé předměty.

I pro ošetřovatelství se musí nastavit jasný cíl, kam chceme dojít. Nemůže docházet k tomu, že každá ta zdravotnická škola to bude mít jinak. Tady existuje řada výzkumných ústavů. My jako ředitelé jsme každý rok měli různé porady a třídní semináře v Brně anebo schůzky na ministerstvu školství. Lidé se tam střídali, pokaždé tam byl někdo jiný. Cermat nebo maturita, to je další instituce, která by měla mít jakási pravidla. Měla by být jistota pro žáky i učitele.

Pokud jde o nějaké standarty a vizi, aby se za něčím šlo cíleně, tak tyto by mohl nastavit třeba výzkumný ústav.

Já jsem třeba chtěl, aby každá zdravotnická škola ve zlínském kraji měla nějakou specializaci. Proč by třeba v Kroměříži nemohla být specializace psychiatrická sestra. Nabídka těch oborů ve Zlínském kraji by tak mohla být pestřejší. Ale bohužel se možnost studovat tyto obory dala na vysoké školy. Já nevím, zda by měla Všeobecná sestra studovat třeba 7 let.“

8. Co si myslíte o změnách kompetencí praktická sestra X zdravotnický asistent

„V první řadě si myslím, že změny se mají dělat k lepšímu a nemají se dělat k horšímu.. Když se něco dělá, tak musí být udělaná analýza co chybělo těm všeobecným sestřím, kde byla slabina, a proto se snažíme je odstranit. Anebo posunout dál, ale ne takovým to řezem, ke kterému došlo. A já si myslím, že ta změna byla k horšímu. Možná byla ta vize, že všeobecná sestra musí mít vysokoškolské vzdělání. Toto je věc názoru, já si myslím, že určitě bych dal příležitost jít studovat dál, třeba na těch lékařských fakultách, ale vyžadoval bych to třeba u té hlavní sestry a u ostatních bych vyžadoval nějakou tu odbornost. Například u fyzioterapeuta, který pracuje sám s tím klientem, tak ten by měl mít tu vysokou školu.

Já si myslím, že se tím postavení střední škol snížilo a degradovalo to jejich vzdělání. A nebyl to promyšlený krok. Myslím, že to poškodilo i zdravotnický systém. To jak by to mělo vypadat v nemocnicích ta nemocniční hierarchie od té pečovatelky až po tu staniční sestru. Poškodilo to tu kvalitu, protože jak má někdo pracovat pod dohledem, taková pracovní síla je k ničemu. Ale teď jak se ze zdravotnického asistenta stala praktická sestra, tak si myslím že je to jako o trošku lepší. Ale já jelikož u toho už nejsem tak to přesně nemůžu posoudit. Ale to co bych hlavně řekl, tak je to, že se to teď musí hlavně stabilizovat.“

9. Studovala na škole studentka, která získala nějakou vedoucí funkci?

Máme nějaké absolventy, z nichž jedna to dotáhla na ministryni zdravotnictví, Dana Jurásková se jmenuje. Byla dokonce i ředitelkou Thomayerovy nemocnice. To byl člověk velmi zapálený my jsme se s ní několikrát setkali, protože pochází tady z Hradiště, a tak jsme ji využili pro některé akce pro zdravotní sestry jako byly semináře a konference. Jinak zpětnou vazbu moc nemáme.“

10. Co považujete za významné okamžiky z historie školy?

„Já tu historii podrobně neznám, protože zdrávka byla dříve v areálu nemocnice. Bylo to v takových dřevěných domcích. Víím, že tam doktoři jezdili vyučovat na kolách jen v plášti. Že si na tu hodinu jen odskočili. Od paní ředitelky Drobilové, která zažila ještě tady zdravotnickou školu v nemocnici víím, že škola byla součástí nemocnice, a tak by to mělo asi vypadat. Mělo takový vnitřní náboj. A považoval jsem za chybu, která se v tom předcházejícím období stala, a to, když byla možnost tu školu povýšit na vyšší zdravotnickou školu, té možnosti se bohužel nevyužilo. Myslím, že v tomto regionu to tehdy využil jen Zlín. Byla to tenkrát velká chyba, ale nyní je pozitivní, že se na tom pracuje a měla by se zde otevřít vyšší zdravotnická škola.“

11. Co si myslíte o spojení 3 různých škol?

„Podle mě to byl špatný krok. Došlo k němu záhy po sloučení hotelové a průmyslové školy. Tehdy se mluvilo o tom, že to zdravotnické škole nehrozí, alespoň o tom ujišťovali radní ve Zlíně. A já když jsem zjistil, že vlastně přesluhuju, tak jsem řekl, že dokončím tento školní rok a budu odcházet. Ještě se vypsál konkurz na ředitele a mě se ptali, koho navrhnou. Doporučil jsem magistru Tománkovou. V březnu si nás radní pozval k sobě, a to magistru Danu Tománkovou a mě. Tehdy jsme se definitivně dozvěděli, že dojde ke sloučení škol. Ptali se nás, zda při sloučení škol nebude nějaký odboj mezi pedagogy a rodiči. Dopadlo to tak, jak to dopadlo, ale určitě to nebylo dobře.“

12. Jak postihly povodně v roce 1997 školu?

„Ta voda se zastavila asi na předposledním schodu do budovy, ale co bylo zatopeno tak to byly ty sklepy. Tehdejší správce budovy shromažďoval spoustu věcí, takže ty sklepy byly úplně plné. A toto všechno bylo pod vodou. Byly přistaveny ke škole kontejnery a pak za pomoci vojáků byly tyto sklepy vyklizeny. Naštěstí se ta voda nedostala do haly a budova nebyla poškozena. Ve sklepě se pak vybudovaly šatny, kotelna a prádelna.“

13. Jaký máte názor, že zřizovatelem školy je ministerstvo školství?

„Já si myslím, že by mělo být odvětvové řízení, nemyslím jen u zdravotek, ale i u jiných odborných odvětví. Já jsem to zažil do roku 2000, kdy škola patřila pod ministerstvo zdravotnictví. A bylo to podstatně lepší, než když jsme přešli pod ministerstvo školství. Oni nemůžou chápat problematiku zdravotnického školství. Byl to zase krok, který nebyl promyšlený.“

8. DISKUSE

Výzkum v této bakalářské práci byl zaměřen na vývoj ošetrovatelské profese ve Strážnici a v Uherském Hradišti. Cílem této práce bylo shromáždit dostupné informace a materiály, které blízce souvisí s historií ošetrovatelství ve zmíněných městech, kromě toho bylo dalším cílem práce provést rozhovory s respondenty, kteří absolvovali Střední zdravotnickou školu v Uherském Hradišti anebo pracovali nebo pracují na pozici Všeobecná sestra ve Strážnici.

Pro rozhovor byly vytvořeno celkem 23 dílčích otázek a 4 hlavní výzkumné otázky.

První dílčí otázkou byl zjišťován věk respondentů, ten se pohyboval v rozmezí 48 let až 87 let. Průměrný věk respondentek byl 66 let.

Druhá dílčí otázka směřovala na studium zdravotnické školy. Polovina respondentek uvedla, že studovala na Střední škole zdravotnické v Uherském Hradišti, z toho jedna studovala pomaturitní nastavbu. Ostatní respondentky studovaly v jiných zdravotnických školách. (v Kyjově, Brně a Hodoníně)

Třetí dílčí otázka se zaměřovala na délku studia na střední škole. Celkem 4 respondentky uvedly, že studovaly 4 roky a jejich středoškolské studium bylo ukončeno maturitní zkouškou, zbylé dvě studovaly pomaturitní nastavbu, kterou studovaly 2 roky.

Čtvrtá dílčí otázka se týkala délky praxe respondentek. Ta se pohybovala mezi 26 a 48 lety, přičemž délka praxe nebyla závislá na věku respondentek. Nejdélejší praxi měla respondentka R2, která ve svých 68 letech má 48letou praxi. Průměrná doba praxe dotázaných sester byla 36 let.

Pátá dílčí otázka se zaměřovala na současné zaměstnání. 2 respondentky jsou již ve starobním důchodu, jedna respondentka pracuje v sociálních službách, další dvě se zabývají výchovou nových sester a poslední respondentka je vrchní sestrou v domově pro seniory ve Strážnici.

Šestá dílčí otázka je směřována na nejvyšší dosažené vzdělání. 3 respondentky uvedly, že mají středoškolské vzdělání, přičemž jedna si v současné době doplňuje vysokoškolské vzdělání. Zbylé 3 mají vysokoškolské vzdělání v oboru učitelství pro střední zdravotnické školy a v oboru sociální pedagogika.

Sedmá dílčí otázka zjišťovala, co vedlo respondentky stát se zdravotní sestrou. Dvě respondentky uvedly, že si toto povolání vybraly spíše z trucu, protože si to jejich rodiče nepřáli. Dvě respondentky si toto povolání vybraly, protože se jim líbilo. Jedna respondentka se nedostala na vysněnou školu z politických důvodů, ale bylo jí umožněno studium zdravotní sestry. Poslední respondentka chtěla jít pracovat, ale ve škole byla přemluvena, ať jde dál studovat, a tak se rozhodla pro povolání zdravotní sestra.

Osmá dílčí otázka se zaměřuje na průběh výuky. Většina respondentek, zvláště učitelky, se shoduje, že tehdejší výuka na střední zdravotnické škole probíhala velmi podobně jako v současnosti. Respondentka R6 uvádí, že studium bylo velmi náročné i oproti ostatním zdravotním školám. U pomaturitního studia měly studentky pouze odborné předměty.

Devátá dílčí otázka se zaměřila na praxe. Tady si můžeme povšimnout, že většina respondentek uvádí, že na praxích chodily i na noční služby, což už dnes neplatí. Také jedna respondentka R2 uvádí, že na praxe začaly chodit již v prvním ročníku. To je oproti dnešní době změna, dnešní studenti začínají praxe až od 2. resp. 3. ročníku.

Desátá dílčí otázka směřuje k maturitním předmětům. Dvě respondentky, které se účastnily již pomaturitního vzdělávání, maturovaly pouze z odborných předmětů a praxe. Ostatní respondentky, které studovaly čtyřletý obor na zdravotnické škole skládaly maturitu z interny, chirurgie, ošetrovatelství, českého jazyka a ruštiny.

Jedenáctá dílčí otázka se zaměřila na průběh maturitní zkoušky. Většina respondentek přiznává, že pro ně byla zkouška náročná. Jedna respondentka také uvádí, že rok před maturitou byla Střední škola zdravotnická v Uherském Hradišti uzavřena a do posledního ročníku musela nastoupit na zdravotnickou školu ve Zlíně. Z tohoto důvodu

byla pro ni maturitní zkouška velmi náročná, protože si musela zvykat na nové prostředí.

Ve **dvanácté dílčí otázce** respondentky vzpomínají na učitele, kteří jim utkvěli v paměti. Většina respondentek vzpomíná na své odborné učitele a také lékaře, kteří je zaujali svou formou výuky.

Třináctá dílčí otázka se zaměřuje na jejich první zaměstnání. Čtyři respondentky dostaly umístěnku a zbylé dvě si mohly oddělení již vybrat. Všechny respondentky ihned po studiu nastoupily do práce ve zdravotnictví.

Čtrnáctá dílčí otázka se týkala první výplaty. Zjištěné výsledky jsem následně přepočítala s uvažováním inflace, abychom si lépe uvědomili rozdíly. Nejnižší přepočtený plat měla respondentka, která do práce nastoupila v roce 1985 a to 9 657Kč, Nejvyšší přepočtený plat měla respondentka, která nastoupila v roce 1975 a to 15 588 Kč. Nynější průměrný plat v Uherském Hradišti je okolo 29 000Kč.

Patnáctá dílčí otázka se zaměřila na sesterskou uniformu. Jedna respondentka uvedla, že měla bílou uniformu. Zbylé respondentky uvádějí, že jejich uniforma se skládala z modrých šatů, bílé zástěry a čepečku. Většina se také shoduje, že tato uniforma byla mnohdy nepraktická a respondentka R3 zmiňuje, že v noci chodily kontroly, které zjišťovaly, zda jsou sestry řádně upravené.

Šestnáctá dílčí otázka se zaměřila na názor, jak nyní respondentky hodnotí sesterskou uniformu. Většina hodnotí nové moderní uniformy kladně, líbí se jim jejich pestrost a pohodlnost. Respondentce R4 se nelíbí benevolence, která nyní v nemocničních uniformách panuje.

Sedmnáctá dílčí otázka se týká dalšího vzdělání. Všechny respondentky uvedly, že i po ukončení střední školy se účastnily dalšího vzdělávání a že by to bez toho ani nešlo.

Osmnáctá dílčí výzkumná otázka se zaměřila, na to, zda jsou respondentky hrdé na svou profesi. Všechny dotázané respondentky uvedly, že jsou hrdé na svoji profesi.

Devatenáctá dílčí výzkumná otázka se týkala profesního vzoru. Tři respondentky uvedly, že nemají svůj profesní vzor. Respondentka R1 uvedla, že jejím profesním

vzorem jsou lidé, kteří pracují v sociálních službách. Druhá respondentka uvedla, že jejím vzorem je učitelka Reichlová. A třetí respondentka uvedla, že jejím vzorem jsou všichni, se kterými se setkala, ale zároveň viděla, že pracují tak, jak by chtěla, aby ti lidé pracovali.

Dvacátá dílčí otázka se zaměřila, na to, co jim práce všeobecné sestry dala. Většina respondentek se shoduje, že jim tato práce dala spoustu vědomostí, pocit naplnění, poučení, pěkné vzpomínky. Respondentka R6 uvedla: (...) *“ Prostě mi dává hodně, vrací mi to, že ta práce je někdy psychicky i fyzicky náročná, ale zase ten úsměv člověka vám to všechno vrátí. “*

Dvacátá první dílčí otázka se zabývala tím, co jim naopak práce Všeobecné sestry vzala. Většina respondentek uvedla, že jim nic nevzala. Respondentce R3 občas bere iluze o tom, že ne všichni zdravotníci jsou vhodní pro práci ve zdravotnictví.

8.1 Dvacátá druhá dílčí otázka se zaměřuje na to, zda utkvěl respondentkám v paměti nějaký pacient. Většině respondentek v paměti utkvěl pacient. Na jednotlivé vzpomínky se můžete podívat vizte Vzpomínka na pacienta

Tabulka 15.

Dvacátá třetí dílčí otázka se zabývá hodnocením respondentek nynějšího postavení sester. Dvě respondentky uvedly, že se postavení sester za dobu jejich praxe moc nezlepšilo. Zbylé respondentky hodnotí, že se nynější postavení sester ve společnosti zlepšilo. Respondentka R6 uvádí: *„Řekla bych, že ano, v poslední době tak nějak víc si ti lidé váží sester i s tím covidem mně přišlo, že bylo vidět, že společnost si prostě práce váží, že není jednoduchá a že prostě opravdu tak nějak víc bylo vidět, že se na sestřičky a lékaře víc myslí.“*

K první hlavní výzkumné otázce, která se zaměřovala na porovnání studia na zdravotní škole, byly stanoveny tyto dílčí otázky: 2, 3, 4, 5, 6, 7, 13, 17.

K druhé hlavní výzkumné otázce se zaměříme na průběh výuky a maturitní zkoušky na střední zdravotnické škole, byly stanoveny tyto dílčí otázky: 8, 9, 10, 11, 12.

K třetí hlavní výzkumné otázce se zaměříme na porovnání vnímání profese Všeobecné zdravotní sestry mezi generacemi, k tomu byly stanoveny tyto výzkumné otázky: 14, 15, 16, 23.

Ve čtvrté hlavní výzkumné otázce se zaměříme na vzpomínky a zážitky respondentek, k tomu byly sestaveny tyto dílčí otázky: 18, 19, 20, 21, 22.

8.2 Využití pro praxi

Tato práce slouží jako historický přehled vývoje ošetrovatelské profese a zdravotnictví ve Strážnici a v Uherském Hradišti. Výstupem této práce je nejen historický přehled, ale i živé vzpomínky pamětníků, sester a učitelek ze Strážnice a ze Střední školy zdravotnické v Uherském Hradišti.

O tuto bakalářskou práci projevilo zájem Městské muzeum ve Strážnici, sestry Vincentky v Kroměříži, a také vedoucí odborné výuky zdravotnických předmětů SŠPHZ-UH.

ZÁVĚR

Tato bakalářská práce se zabývá vývojem ošetrovatelské profese ve Strážnici a v Uherském Hradišti. Cílem bylo udělat průřez historií ošetrovatelství v Evropě a na území naší republiky.

V první části se tato práce zaměřuje na obecnou historii ošetrovatelství a počátky zdravotnictví ve světě a Evropě. Dále se práce více zaměřuje na historii zdravotnictví v českých zemích, kde pozorujeme velký vliv křesťanských řádů, proto se část této bakalářské práce zaměřuje na jejich působení. Na konci 19. století vidíme zvýšenou poptávku po kvalifikovaném zdravotnickém personálu, proto si nemůžeme nevšimnout Alice Masarykové, která stála u zrodu zdravotnických škol na počátku 20. století. Alice je neodmyslitelně spojena i se vznikem Českého červeného kříže, proto jí tato práce věnuje přibližně šest stran.

Druhá kapitola je zaměřena na vývoj vzdělávání zdravotních sester u nás. Vývoj je logicky rozdělen podle historických milníků, můžeme si všimnout, že po odsunu Němců a nuceném vyhnání řeholníků a řeholnic z klášterů byla potřeba doplnit zdravotnický personál. Vidíme proto, že v období po válce dochází ke vzniku spousty středních zdravotnických škol. Během této doby vzniká hodně nemocnic, které ve své blízkosti budují zdravotnické školy, kde si vychovávají svůj budoucí personál. V průběhu let dochází k vývoji vzdělávání, které vyústí v roce 2004, kdy Česká republika vstoupila do Evropské unie, Obor Všeobecná sestra se od této chvíle začal vyučovat na vysokých školách a na středních školách se místo toho začal vyučovat obor Zdravotnický asistent, který smí pracovat pod odborným dohledem.

Tato práce se kromě obecné historické úvodní části zaměřuje na zdravotnictví ve Strážnici a na zdravotnické školství v Uherském Hradišti. V následující kapitole je tato práce zaměřena na vliv řeholních řádů na ošetrovatelství ve Strážnici a vývoj péče ve Strážnici po roce 1950.

Druhá polovina této práce se zaměřuje na kvalitativní výzkum, který byl proveden pomocí strukturovaného rozhovoru s celkem 6 respondentkami, které byly vybrány mezi absolventy střední zdravotnické školy v Uherském Hradišti, a také mezi sestrami

a pamětnicemi ze Strážnice. Rozhovory byly nahrány na diktafon a následně přepsány. Přepsané rozhovory jsou součástí příloh této bakalářské práce.

Z provedeného výzkumu vyplývá, že všechny respondentky shodně uvádějí, že jsou rády, že si vybraly toto povolání, přestože je práce Všeobecné sestry velmi náročná jak fyzicky, tak i psychicky. Dalším zajímavým zjištěním byla výše jejich nástupních platů, které byly ve většině případů přibližně poloviční oproti průměrné mzdě v tehdejší době. V dnešní době toto již neplatí. Průměrná mzda v roce 2022 dosáhla podle Českého statistického úřadu 40 353 Kč a nástupní tabulkový plat Všeobecné sestry v tom roce byl přibližně 29 000 Kč, tedy přibližně 75 % průměrné mzdy. Toto souhlasí i s odpověďmi respondentek, které se shodují, že se postavení Všeobecných sester ve společnosti zlepšilo.

Výstupem této práce je mimo jiné i příspěvek do místního časopisu Strážničan o historii a vlivu řeholních řádů ve Strážnici. Lidé se tak mohou dozvědět například historii místního domova důchodců nebo smutnou historii odsunutých řádových milosrdných sester sv. Vincence de Paul. O tuto bakalářskou práci již projevil zájem Městské muzeum ve Strážnici, řádové sestry z Kroměříže a vedoucí odborné výuky uherskohradištské zdravotnické školy.

CITOVANÁ LITERATURA

Almanach SŠPHZ: 65 let Střední zdravotnické školy v Uherském Hradišti : 65 let vzdělávání v oborech služeb gastronomie, obchodu, cestovního ruchu a v oblasti potravinářského a textilního průmyslu : 60 let Střední průmyslové školy v Uherském Hradišti, 2013. Uherské Hradiště: Střední škola průmyslová, hotelová a zdravotnická Uherské Hradiště. ISBN 978-80-260-7381-9.

ČERMÁK, Ivo, 2006. Narativně orientovaná analýza. *Metodologie psychologického výzkumu: Konsilience v rozmanitosti*. Praha: Academia.

Encyklopedie města Uherské Hradiště: Odborná škola pro ženská povolání Uherské Hradiště [online], 2017. Uherské Hradiště [cit. 2023-04-23]. Dostupné z: https://encyklopedie.mesto-uh.cz/home-muh/?acc=profil_skoly&load=132

Encyklopedie města Uherské Hradiště: Střední zdravotnická škola Uherské Hradiště, Purkyňova 49 [online], 2018. Uherské Hradiště [cit. 2023-04-23]. Dostupné z: https://encyklopedie.mesto-uh.cz/home-muh/?acc=profil_skoly&load=171

HÁJKOVÁ, Dagmar a Helena KOKEŠOVÁ, ed., 2022. *Dětství a mládí: Vzpomínky a myšlenky*. První. Praha: NLN, s. r. o. ve spolupráci s Masarykovým ústavem a Archivem AV ČR, v. v. i. a Ústavem T. G. Masaryka, 2022. Ego (Masarykův ústav a Archiv AV ČR: NLN, Nakladatelství Lidové noviny). ISBN 978-80-86142-67-8.

HENDL, Jan, 2016. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. Čtvrté, přepracované a rozšířené vydání. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0982-9.

JUKL, Marek a Jana MAJRICHOVÁ, 2019. *Století s Červeným křížem: 100 let Československého a Českého červeného kříže*. Praha: Český červený kříž. ISBN 978-80-87729-28-1.

KAFKOVÁ, Vlastimila, 1992. *Z historie ošetrovatelství*. První. Brno: Institut pro další vzdělávání pracovníků ve zdravotnictví. ISBN 80-7013-123-3.

Kronika Milosrdných sester sv. Vincence, Strážnice.

KUTNOHORSKÁ, Jana, 2007. *Etika v ošetrovatelství*. Praha: Grada. Sestra (Grada). ISBN 978-80-247-2069-2.

KUTNOHORSKÁ, Jana, 2009. *Výzkum v ošetrovatelství*. Praha: Grada. Sestra (Grada). ISBN 978-802-4727-134.

KUTNOHORSKÁ, Jana, 2010. *Historie ošetrovatelství*. Praha: Grada. Sestra (Grada). ISBN 978-80-247-3224-4.

MELŠOVÁ, Dagmar, 1983. *Almanach k 35. výročí založení střední zdravotnické školy v Uherském Hradišti*. Uherské Hradiště: Střední zdravotnická škola.

MORAVEC, Tomáš, 2017. *Trepanace v prehistorii Evropy: Nejstarší chirurgické zákroky*. Praha. Bakalářská práce. Univerzita Karlova Přírodovědecká fakulta.

O nás, 2021. In: *Domov pro seniory, příspěvková organizace* [online]. FastNet [cit. 2023-04-23]. Dostupné z: <https://ddstraznice.cz/o-nas/>

Odborná škola pro ženská povolání Uherské Hradiště, 2017. In: *Encyklopedie města Uherské Hradiště* [online]. Uherské Hradiště [cit. 2023-04-23]. Dostupné z: https://encyklopedie.mesto-uh.cz/home-muh/?acc=profil_skoly&load=132

Peníze.cz. In: . Dostupné také z: <https://www.penize.cz/kalkulacky/znehodnoceni-koruny-inflace>

PLEVOVÁ, Ilona a Regina SLOWIK, 2008. *Vybrané kapitoly z historie ošetrovatelství*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, Zdravotně sociální fakulta. ISBN 978-80-7368-506-5.

Pražský hrad: Alice Masaryková [online], 2023. [cit. 2023-04-26]. Dostupné z: <https://www.hrad.cz/cs/prezident-cr/prezidenti-v-minulosti/tomas-garrigue-masaryk/zajimave-odkazy/alice-masarykova>

SKÁCEL, Jan, 1999. *Čtení o Strážnici*. Muzejní spolek a Město Strážnice.

SKILLING, H. Gordon, 2001. *Matka a dcera, Charlotta a Alice Masarykovy*. Přeložil Miloslav KORBELÍK. Praha: Gender Studies. ISBN 80-902367-9-0.

SKOVAJSA, Stanislav, 1987. Počátky zdravotní a sociální péče na Strážnicku. *Malovaný kraj*. (5).

SKOVAJSA, Stanislav, 1989. Zdravotnická osvěta na Strážnickém panství kolem roku 1800. *Malovaný kraj*. **1989**(6), 1.

Střední zdravotnická škola Uherské Hradiště, Purkyňova 49, 2017. In: *Encyklopedie města Uherské Hradiště* [online]. Uherské Hradiště [cit. 2023-04-23]. Dostupné z: https://encyklopedie.mesto-uh.cz/home-muh/?acc=profil_skoly&load=171

ŠVEJNOHA, Josef, 2004. *Florence Nightingalová: zakladatelka dobrovolné ošetrovatelské péče*. Praha: Úřad Českého červeného kříže.

TABOR, Margaret Emma, 1936. *Florence Nightingalová: zakladatelka moderního ošetrovatelství*. Přeložil Julie MOLNÁROVÁ. V Praze: Společnost Československého Červeného kříže. Knihovna středoškolského dorostu Čs. Červeného kříže.

The Belmont Report: Ethical Principles and Guidelines for the Protection of Human Subjects of Research [online], 1979. [cit. 2023-04-23]. Dostupné z: <https://www.hhs.gov/ohrp/regulations-and-policy/belmont-report/read-the-belmont-report/index.html>

Time: How Florence Nightingale Paved the Way for the Heroic Work of Nurses Today [online], 2020. [cit. 2023-04-26]. Dostupné z: <https://time.com/5835150/florence-nightingale-legacy-nurses/>

Zákony pro lidi: Zákon č. 110/2019 Sb.: Zákon o zpracování osobních údajů. In: . Česko. Dostupné také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2019-110>

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1: Florence Nightingalová (Time, 2020)	106
Obrázek 2: Alice Masaryková (Pražský hrad, 2023)	106
Obrázek 3: Prelát Horný (Kronika Milosrdných sester sv. Vincence, Strážnice)	107
Obrázek 4: Sestry pracující v chorobinci (Kronika Milosrdných sester sv. Vincence, Strážnice).....	107
Obrázek 5: Chorobinec a kostel Panny Marie ve Strážnici (Kronika Milosrdných sester sv. Vincence, Strážnice).....	108
Obrázek 6: První záznamy pacientů v chorobinci ve Strážnici (Kronika Milosrdných sester sv. Vincence, Strážnice).....	108
Obrázek 7: První sídlo školy ve Františkánské ulici (Odborná škola pro ženská povolání Uherské Hradiště, 2017)	109
Obrázek 8: Zemská vychovatelna (Encyklopedie města Uherské Hradiště, 2018).....	109
Obrázek 9: Stará budova školy v areálu nemocnice (Střední zdravotnická škola Uherské Hradiště, Purkyňova 49, 2017)	110
Obrázek 10: Výuka na škole (Melšová, 1983)	110
Obrázek 11: Odborné praxe (Melšová, 1983).....	111
Obrázek 12: Výuka ve škole (Melšová, 1983).....	111
Obrázek 14: Učitelství sbor 1983 (Melšová, 1983)	112

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1: Identifikační údaje	46
Tabulka 2: Současné zaměstnání	48
Tabulka 3: Důvody pro volbu povolání "zdravotní sestra"	49
Tabulka 4: Studium	51
Tabulka 5: Maturitní zkouška	54
Tabulka 6: Maturitní předměty	56
Tabulka 7: Vzpomínka na učitele	57
Tabulka 8: První zaměstnání	58
Tabulka 9: První výplata	58
Tabulka 10: Nástupní plat.....	59
Tabulka 11: Sesterská uniforma	60
Tabulka 12: Další vzdělání	62
Tabulka 13: Subjektivní pohled respondentů	63
Tabulka 14: Co práce Všeobecné sestry dala a vzala	64
Tabulka 15: Vzpomínka na pacienta	66
Tabulka 16: Názor na nynější postavení sester	68

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1: Věk a doba praxe respondentek.....	47
Graf 2: Maturitní předměty	56

SEZNAM SYMBOLŮ A ZKRATEK

CSc.	Kandidát věd
Č.	číslo
ČČK	Český červený kříž
ČK	Červený kříž
ČSČK	Československý červený kříž
Doc.	Docent
JIP	Jednotka intenzivní péče
JUDr.	Doktor práv
Kč	Koruna česká
Kč	Koruna československá
Med.Dr.	Doktor medicíny
PeadDr.	Doktor pedagogiky
PhDr.	Doktor filozofie
Prof.	profesor
Př.n.l.	Před naším letopočtem
RSDr.	Doktor sociálně-politických věd
Sb.	Sbírka zákonů
SŠ	Střední škola
SŠPHZ – UH	Střední škola průmyslová, hotelová a zdravotnická, Uherské Hradiště
SZŠ	Střední zdravotnická škola
VŠ	Vysoká škola

SEZNAM PŘÍLOH

PŘÍLOHA A - ROZHOVORY S RESPONDENTY	86
A.1 Rozhovor se sestrou L. S.....	86
A.2 Rozhovor se sestrou B.P.....	89
A.3 Rozhovor se sestrou P.J.....	92
A.4 Rozhovor se sestrou V.S.	97
A.5 Rozhovor se sestrou A.H.....	100
A.6 Rozhovor se sestrou M.K.	103
PŘÍLOHA B - OBRÁZKY.....	106

Příloha A - Rozhovory s respondenty

A.1 Rozhovor se sestrou L. S.

1. Jaký je Váš věk?

„48 let“

2. Na jaké střední zdravotnické škole jste studovala?

„SZŠ Uherské Hradiště“

3. Od kdy do kdy jste na této škole studovala?

„1993-95 pomaturitní studium“

4. Jaká je Vaše délka praxe?

„Ve zdravotnictví jsem po ukončení SZŠ ve zdravotnictví pracovala pouze 1 rok. Pak jsem nastoupila do Charity jako pečovatelka, takže by se dalo říct, že 26 let“

5. Kde nyní pracujete?

„Nyní pracuji v sociálních službách, organizace Charita, pracovní pozice pečovatelka v terénní službě“

6. Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

„Střední s maturitou, pomaturitní 2 roky SZŠ“

7. Co Vás vedlo se stát zdravotní sestrou?

„V devadesátých letech se mluvilo o tom, že se bude studium na vysoké škole platit. Studium na VŠ jsem tedy z těchto důvodů vyloučila a zalíbila se mi možnost pomaturitního studia na 2 roky, obor všeobecná zdravotní sestra.“

8. Jak probíhala výuka?

„Pomaturitní kvalifikované studium bylo zaměřeno už jen na odborné předměty. Byl dostatek praxe v nemocnici. Studium se mi líbilo“

9. Jak probíhaly praxe?

„Praxe probíhaly v různé době. Měli jsme praxi od 7 hodin cca do 11 hodin, některé dny zase odpoledne od 11-15 hodin. V prvním ročníku jsme měly v červnu soustředěnou praxi, která byla 14 dnů. Každý týden bylo jiné oddělení. Chodily jsme na 3 směny. Vyzkoušely jsme si ranní, odpolední i noční službu.“

10. Z kterých předmětů jste maturovala?

„Maturovala jsem z interny, chirurgie a praktická část ošetrovatelství.“

11. Jak probíhala maturitní zkouška?

„Praktická část probíhala na mužském oddělení interny. Pamatuji si, že jsem byla velmi nervózní a chlapi si mě “dobírali”, měli nevhodné poznámky i směrem ke zkoušející učitelce. Bylo to dost nepříjemné. Průběh ústní zkoušky už si moc nepamatuji“

12. Utkvěl Vám v paměti nějaký vyučující? Proč vám utkvěl?

„Pamatuji si třídní učitelku, která byla původně zdravotní sestra a učila nás ošetrovatelství.“

13. Kam jste zamířila po maturitní zkoušce?

„Po maturitě jsem začala pracovat v Brně Bohunicích na oddělení neurochirurgie JIP. Pracovala jsem zde pouze 3 měsíce. Odešla jsem do okresní nemocnice na interní oddělení.“

14. Jak velká byla Vaše první výplata?

„Nepamatuji se, asi 4500 korun.“

15. Jak vypadala Vaše první uniforma?

„Uniforma v Brně byla pěkná. Byly to bílé šaty, pěkný střih.“

16. Jak hodnotíte nynější sesterskou uniformu?

„Nemohu posoudit.“

17. Účastnila jste se dalšího vzdělávání, školení?

„Nyní se vzdělávám už v oboru sociálních služeb. Absolvovala jsem mnoho školení a kurzů. Rozhodla jsem se také zvýšit své vzdělání a začala studovat vysokou školu, bakalářské studium, obor sociální práce.“

18. Jste na svoji profesi hrdá?

„Jsem hrdá na svoji současnou profesi. Je stejně záslužná a potřebná jako profese zdravotní sestry.“

19. Máte nějaký profesní vzor?

„Vážím si mnoha lidí, kteří pracují v sociálních službách. Někteří jsou mi i vzorem.“

20. Co Vám tato práce dala?

„Ze zdravotnictví jsem odešla velmi brzy. Občas jsem svého odchodu litovala. Nyní mě ale naplňuje práce v sociálních službách a také studium oboru sociální práce.“

21. Co Vám naopak vzala?

„Nevzala mi nic. Na své krátké období profese zdravotní sestry vzpomínám ráda. Bylo to v roce 1995, kdy byla nově postavena moderní nemocnice v Brně dle „západního“ vzoru a celková péče byla přejata ze západu... Bylo to období přechodu z původního – komunistického na nový způsob péče ve zdravotnictví. „

22. Vybavujete si nějakého pacienta, který Vám utkvěl v paměti?

„Ano. Pamatuji si několik pacientů právě z neurochirurgie. Operace nádorů mozku, operace mozku po úrazech. Pamatuji si na slečnu po nehodě na motorce, krvácení do mozku, byla v kómatu. Pouštěli jsem jí v té době novinku – walkmana. Dávali jsme jí sluchátka na uši a pouštěli její oblíbené písničky. Dopadlo to dobře. Uzdravila se. „

23. Jak vnímáte současné postavení sester?

„Nemohu posoudit. S mnoha zdravotními sestrami se kamarádím, situaci ve zdravotnictví popisují jako velmi katastrofickou.“

A.2 Rozhovor se sestrou B.P.

1. Jaký je váš věk?

„Je mi 68 let“

2. Na jaké střední zdravotnické škole jste studovala?

„Studovala jsem na Střední zdravotnické škole v Uherském Hradišti.“

3. Od kdy do kdy jste na této škole studovala?

„Nastoupila jsem na v roce 1971 a maturovala jsem v roce 1975.“

4. Jaká je Vaše délka praxe?

„Od 75 roku doposud.“

5. Kde nyní pracujete?

„Pracuji na Střední zdravotnické škole v Uherském Hradišti, v době přerušení výuky v Uherském Hradišti jsem nastoupila na střední zdravotnickou školu v Kyjově, šest let jsem zde byla.“

6. Jaké je vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

„Vysokoškolské v Praze, obor učitelství na středních zdravotnických školách a obor péče o nemocné, pedagogika.“

7. Co Vás vedlo stát se zdravotní sestrou?

„Toť otázka, šla jsem na zdravku z trucu, protože celá rodina byla proti, tak jsem si prosadila, že budu zdravotní sestrou. Neměla jsem vyhrazeno, jakým směrem bych se měla dát, i když mi bylo 16 let, protože jsem nastoupila v sedmi letech do školy.“

8. Jak probíhala výuka?

„Od prvního ročníku jsme měly na rozdíl od dnešní doby praxi. Měly jsem 3 hodiny praxe, seznamovaly jsme se s oddělením, začínaly jsme dělat pomocné práce jako je úklid, umývání stolečků, umývání sklenek, chození se zkumavkami, tedy s biologickým materiálem do laboratoře.“

9. Jak probíhaly praxe?

„Jak jsem již řekla, na praxi jsme chodily již od prvního ročníku. Naučily jsme se pomalu mluvit s nemocnými, a jak jsme se postupně učily v 1. ročníku jednotlivé výkony, tak jsme je pomalu přenášely do praxe. Takže jsme začaly s úpravou lůžka a umýváním nemocných. Chodívaly jsme na ženské oddělení.“

10. Z kterých předmětů jste maturovala?

„Maturovala jsem z praxe pak z češtiny, ruštiny. Tehdy byla ruština, z interny, chirurgie, z ošetrovatelství se psala maturitní práce, tak jak se píše písemná maturitní práce z češtiny a z cizího jazyka, tak jsem psala i z ošetrovatelství. Součástí známky byla také praxe.“

11. Jak probíhala maturitní zkouška?

„Probíhala jeden den a postupně jsme byly vyzkoušeny z každého předmětu.“

12. Utkvěl Vám v paměti nějaký vyučující? Proč Vám utkvěl?

„Vyučujících je plno, jo, když se nad tím zamyslím, tak si myslím, že jsem měla štěstí na dobré učitele ať už ve smyslu ve škole interní vyučující nebo externí vyučující lékaře, kteří mě učili, kteří mě dali hodně.“

13. Kam jste zamířila po maturitní zkoušce?

„Po maturitě jsem nastoupila na chirurgické oddělení, kde jsem pracovala na chirurgickém a urologickém oddělení, bylo to jedno z největších oddělení v nemocnici. Mělo padesát lůžek. A jelikož zde byla i urologie, musela jsem se naučit spoustu věcí z urologie, protože jsem o urologii nic nevěděla. Zde jsem byla dva roky a poté jsem šla studovat na vysokou školu.“

14. Jak velká byla vaše první výplata?

„Nástupní plat jsem měla 1 400 korun, pro mě to bylo obrovské množství peněz a říkala jsem si, co s tím budu dělat.“

15. Jak vypadala vaše první uniforma?

„Ve škole v prvním a ve druhém ročníku jsem měla modré šaty s bílou zástěrou a čepec, jako žákyňky jsme pod krkem měly místo odznaku černou stužku. Ve třetím a čtvrtém ročníku jsme měly jiné uniformy, byly to takové růžovo fialové šaty, na kterých byla

zástěra přes hlavu, nijak se vzadu nezapínala jako stará klasická zástěra. A potom v práci jsem měla tu klasickou modrou uniformu s bílou zástěrou a čepcem.“

16. Jak hodnotíte nynější sesterskou uniformu?

„Ty kalhoty, to je super. Je fajn, že je nyní pohodlnější.“

17. Účastnila jste se dalšího vzdělání, školení?

„No, vzdělávala jsem se celý život, bez toho to nejde.“

18. Jste na svoji profesi hrdá?

„Ano!“

19. Máte nějaký profesní vzor?

„Když jsem nastoupila, tak jsem měla své učitelky, například paní Reichlovou.“

20. Co vám tato práce dala?

„Co mě dala? Spoustu vědomostí, neustálé studium, rozšiřování vědomostí. Práce s lidmi, pohled na mládí, a to mládí mě teda dává chuť do života.“

21. Co Vám naopak vzala?

„Nevím, tak já nepřemýšlím.“

22. Vybavujete si nějakého pacienta, který Vám utkvěl v paměti?

„Těch bylo několik, ale když člověk nastoupí, tak to jinak všechno prožívá, ty emoce jsou na 1. místě. Vzpomínám si na jednoho pacienta, který mně řekl, že dnes ho umývám naposledy a on skutečně zemřel. Ráno jsem ho umyla a pak v deset hodin zemřel, takže to bylo takové pro mě ... Jak řekl u toho umývání, že zemře, snažila jsem se mu to vymluvit, což dneska bych asi tomu člověku nevymlouvala.“

23. Jak vnímáte současné postavení sester?

„Na rozdíl od západu jsou špatně hodnocené a mají i špatné sociální postavení, jestliže vezmu, že když jsem byla v Kanadě a v Americe, tak tam bylo postavení zdravotní sestry úplně na jiné bázi a měly i jiné ohodnocení.“

A.3 Rozhovor se sestrou P.J.

1. Jaký je váš věk?

„50 let“

2. Na jaké střední zdravotnické škole jste studovala?

„Studovala jsem na Střední zdravotnické škole v Uherském Hradišti, ale když jsme byly ve třetím ročníku, tak zdravotnická škola byla v Uherském Hradišti zrušená a v poslední 4. ročník jsme jako celá škola museli dochodit ve Zlíně. Byla to velká komplikace pro všechny, včetně vyučujících. I naše třídní, která šla s námi, protože když si představíme, že na maturitní ročník jsme šly do školy, kde jsme neznaly ani jednoho učitele, protože nás neučili a měly jsme zrovna maturovat tam, kde jsme předtím nikdy nebyly, takže to pro nás bylo hodně náročné stejně jako určitě pro ty naše vyučující, které šly s námi. Protože jsme tam ani nechtěly, nebylo to naše rozhodnutí, chtěly jsme studovat zdravotku v Hradišti, ale rozhodnutím vlivných mocných byla prostě zrušena a musely jsme. Takže to pro nás byla velká neznámá“

3. Od kdy do kdy jste na této škole studovala?

„Studovala jsem v letech 1984–1888“.

4. Jaká je vaše délka praxe.

„Když si vezmu, že po maturitě jsem hned nastoupila, takže tak 33 let.“

5. Kde nyní pracujete?

„Nyní pracuji na Střední průmyslové hotelové a zdravotnické škole v Uherském Hradišti.“

6. Jaké je vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

„Magisterské. Studovala jsem 3 vysoké školy. První bylo Ošetřovatelství na Masarykově Univerzitě v Brně, potom pedagogika, a následně Sociální politika a sociální práce a personální management na fakultě také v Brně.“

7. Co Vás vedlo stát se zdravotní sestrou?

„Asi jsem to tak vždy cítila. A ano, líbil se mi bílý čepček, tím to vlastně začalo, a pak mě posouvali rodiče, ale asi celkově moje nastavení, chtít pomáhat druhým lidem, být užitečná a tato profese se mi zdála být smysluplná.“

8. Jak probíhala výuka?

„Tak ve škole se nic nezměnilo, je to hodně podobné. Pamatuji si předmět péče o nemocné, což je vlastně synonymum k dnešnímu ošetřovatelství. Byly jsme v menších skupinách a cvičily jsme odborné věci v odborné učebně, takže je to defacto bez změn. Samozřejmě se vyvíjí posloupnost nebo systém vzdělávání i postupy péče.“

9. Jak probíhaly praxe?

„Byly jsme rozděleny do skupinek a pod odborným dohledem učitelek. Převážně jsme byly na interně, chirurgii a geriatrickém oddělení.“

10. Z kterých předmětů jste maturovala?

„Ošetřovatelství, praktická zkouška, potom odborné předměty interna a chirurgie a potom čeština a ruština. A to je myslím všechno.“

11. Jak probíhala maturitní zkouška?

„Je to už hodně dávno ,musím přiznat, že na tu teoretickou část ve škole si až tolik nepamatuji jenom na tu slohovku z češtiny a z ruštiny na téma krásný trest, což znamená v ruštině červený kříž, které jsem si v ruštině vylosovala. Myslím, že ta teoretická nebyla nic výjimečného oproti těm dnešním, horší byla ta praktická, protože horší pro mě jako vnímáno mnou je ,že jsem si vylosovala ne interní oddělení, protože k těm oborům jsem vždycky tíhla, ale chirurgii a zrovna tak jsem tam měla, jak si pamatuji, mimořádnou situaci. Pacienta v deliriu, takže jsem měla za to, že nemůžu odmaturovat, protože viděli, že jsem nic nestíhala. Protože jsem tam měla delikventního pacienta, nenapadlo mě jako zákyňku, že samozřejmě nebude hodnoceno, že jsem něco nesplnila, ale naopak jak jsem zareagovala třeba v nadstandartní nebo netypické situaci, takže samozřejmě jsem maturitu udělala, ale pro mě to byl obrovský trest, který bych strašně ráda vytěsnila, vůbec na něj nevzpomínám, ne, nemůžu říct že nerada, ale byla to divočina a jak jsem říkala předtím, pro nás pořád ještě v cizím prostředí.“

12. Utkvěl Vám v paměti nějaký vyučující? Proč Vám utkvěl?

„Ano, asi moje třídní učitelka paní bakalářka Eva Drobilová, která nás vedla střední zdravotnickou školu tady v Hradišti a potom s námi přešla vlastně i do Zlína, takže byla na stejné lodi jako my tím, že byla přesazena vlastně z 1 místa na místo 2. A potom z vyučujících pan profesor Pančocha, který nás měl matematiku, kterou jsem nenáviděla, nemůžu říct, že pana profesora Pančochu, ale jako tu matematiku.“

13. Kam jste zamířila po maturitní zkoušce?

„Ihned po maturitě jsem chtěla pracovat, takže jsem zamířila na oddělení neurologie uherskohradištské nemocnice, kde jsem potom de facto pracovala takřka po půl roce už i na jednotce intenzivní péče a setrvala jsem tam 12 let a byla jsem tam velmi spokojená.“

14. Jak velká byla vaše první výplata?

„1700 něco pamatuju si, že jako že to bylo nad 17 stovek a taky si dobře vzpomínám, že hned jsem si šla koupit do butiků nějaké luxusní tričko. Dnes je to jenom obyčejné tričko s knoflíkama, ale prostě tenkrát to bylo něco wau.“

15. Jak vypadala vaše první uniforma?

„Klasickou tu historickou, to znamená modré šaty, přesto bílá zástěra a čepiček, který jsme nesnášely, ale věděly jsme, že ho musíme nosit a mít nasazený třeba ve 4 hodiny v noci, kdy pacienti zpravidla spí, protože vím, že chodily kontroly. A bylo hodně zle, když jsme prostě nebyly úplně ustrojené.“

16. Jak hodnotíte nynější sesterskou uniformu?

„Líbí se mi ta pestrost, že je tu třeba i nemocnice od nemocnice jiná uniforma, zrovna tak i to, že se dneska rozlišují i ty jednotlivé profese barevností, a tak myslím, že je žádoucí moc si vybrat, jestli šaty, kalhoty, taková ta jistá benevolence, proč ne. Jde hlavně o to, abychom se v tom co nejlépe cítily „

17. Účastnila jste se dalšího vzdělání, školení?

„Studovala jsem vlastně celý svůj profesní život. V průběhu jsem si dodělala 2 pomaturitní specializační studia anesteziologie resuscitace a intenzivní péče a management ve zdravotnictví a pak jsem ještě šla studovat vlastně na ty vysoké

školy, takže jsem studovala de facto do svých řeknu čtyřiačtyřiceti či pětačtyřiceti let de facto pořád.“

18. Jste na svoji profesi hrdá?

„Myslím si, že ano už jenom proto, jak jsem mluvila o tom, co všechno se podařilo v těch posledních letech i náhled na profesi sestry, že se mi zdá, že se změnil k lepšímu, ať je to od laické nebo i odborné veřejnosti, takže si myslím, že určitě ano a mám pocit že teď v těch pocovidových letech i stoupla prestiž. A i náhled vlastně vyloženě laiků, že opravdu vidí, že ty sestry a vůbec zdravotnické profese byly v tom největším srabu tenkrát, když covid přišel, takže si myslím, že i stoupla prestiž celkově i u těch vyložených laiků.“

19. Máte nějaký profesní vzor?

„Nedokázala bych jmenovat jednu konkrétní osobu, ale mými profesními vzory jsou všichni ti, se kterými jsem se během své pracovní kariéry v nemocnici i teď jako učitelka setkala a viděla jsem, že to dělají tak, jak bych to chtěla dělat já. Takže všichni tady tito, kteří pracovali tak jak si to představuji, že by měli, protože ne vždy tomu tak je, tak všichni tady tito byli mými vzory.“

20. Co vám tato práce dala?

„Pocit naplnění, že já se dokážu realizovat v tom, co jsem vždycky chtěla a že mi dělá radost, když můžu pomoci těm lidem, kteří to nezvládají a snažím se teď k tomu vést i svoje žáky.“

21. Co Vám naopak vzala?

„Někdy mi vzala iluze. Iluze o tom, že ne každý člověk, ne každý zdravotník je osobnostním nastavením vhodný pro profesi zdravotníka, takže když tam vidím takové ty odlišné vztahy, chování, tak je mi to vyloženě proti srsti, ale nejsem jejich nadřízená. Jen jako pozorovatel nebo učitel, host, takže s tím nemůžu ani nic moc dělat, ale tak to mě vzalo prostě ty iluze, že ne všichni jsou dobří, hodní a obětaví, prostě takoví, jakými bychom jako zdravotníci měli a chtěli být.“

22. Vybavujete si nějakého pacienta, který Vám utkvěl v paměti?

„Určitě vybavuji a myslím, že ho můžu i jmenovat, ta paní už dávno nežije. Pamatuji si i její jméno, byla to paní Melišková, první pacientka, se kterou jsem se v pozici záskyňky setkala, když jsme šly dělat hygienickou péči v prvním ročníku. Poprvé na geriatrickém oddělení. Nikdy nezapomenu na to, jak vypadala, jak se k nám chovala, na to, jaký měla tenkrát dekubit, prostě to jsou takové okamžiky, které se na nás hodně podepíšou. A hned druhým takovým pacientem byl člověk, který měl exitus za mé služby, na toho taky nikdy nezapomenu, je to taky situace, se kterou se jako zdravotník setkám. Po tom v průběhu praxe opakovaně, ale ta situace se mně hodně vryla“

23. Jak vnímáte současné postavení sester?

„Myslím, že se hodně zlepšilo v tom smyslu, že mi přijdou dneska samostatnější, rozhodnější a vnímám, že přece jenom stouply více v očích lékařů. Možná je to i tím systémem vzdělávání, že je berou víc jako parťáky, kolegy a specialisty a ne jako jejich podřízené. Někdy si od nich nechají i poradit od těch s delší praxí, když jsem začínala, tohle nebylo, tohle se mi zdálo být úplná utopie, takže myslím, že se to určitě zlepšilo po této stránce.“

A.4 Rozhovor se sestrou V.S.

1. Jaký je váš věk?

„87 let“

2. Na jaké střední zdravotnické škole jste studovala?

„Studovala jsem v Hodoníně Vyšší zdravotnickou školu. Byla to škola, která se první rok otevírala a trvala 3 roky. Takže jsme byly první třída, která tam začínala a pak i končila.“

3. Od kdy do kdy jste na této škole studovala?

„Maturovala jsem v roce 1954 a hned v červenci jsme nastoupily do práce, takže jsme neměly žádné prázdniny.“

4. Jaká je Vaše délka praxe.

„35 let“

5. Kde nyní pracujete?

„Nyní jsem ve starobním důchodu.“

6. Jaké je vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

„Středoškolské“

7. Co Vás vedlo stát se zdravotní sestrou?

„Původně jsem chtěla jít do továrny, protože pocházím ze zemědělské rodiny, kde těch peněz moc nebylo. Bylo nás pět dětí, a tak jsem nechtěla našich moc zatěžovat. Tenkrát si poradkyně pro povolání nechala zavolat maminku a tož to tam projednaly, že jestli bych teda mohla jít na nějakou školu a já jsem řekla, že by mě bavilo být v nemocnici, a tak jsem se tedy přihlásila na zdravotnickou školu.“

8. Jak probíhala výuka?

„Výuka probíhala tak nějak běžně. Dost zde bylo odborných předmětů.“

9. Jak probíhaly praxe?

„Praxe jsme měly od druhého ročníku a ve třetím ročníku jsme chodily i na noční směny. Na starost nás měla nějaká sestra a učitelky nás chodily kontrolovat a potom nám oddělení psalo posudek.“

10. Z kterých předmětů jste maturovala?

„Čeština, možná ruština, interna, ošetrovatelská technika. Už si to moc nepamatuji, je to spousta let.“

11. Jak probíhala maturitní zkouška?

„Na začátku byly písemné, potom ústní a nakonec praktické.“

12. Utkvěl Vám v paměti nějaký vyučující? Proč Vám utkvěl?

„Ale jo utkvěl, učitelka tělocviku a sestry co nás učily ošetrovatelskou techniku. Utkvěly mně, protože měly pěkný přístup k výuce a k povolání.“

13. Kam jste zamířila po maturitní zkoušce?

„Po maturitní zkoušce byla povinnost rok u lůžka, tak to jsem byla v Kyjově na ušním, a potom pan doktor Koseček hledal sestru a dozvěděl se o mně, tak jsem k němu nastoupila. Potom když jsem se vdala a měla děti, tak jsem nastoupila do domova.“

14. Jak velká byla vaše první výplata?

„590 čistého“

15. Jak vypadala vaše první uniforma?

„Modré šaty bílá zástěra a uprostřed jsme měly odznak sloužím zdraví lidu, ale co by žákyňky jsme měly pod límcem modrou mašličku.“

16. Jak hodnotíte nynější sesterskou uniformu?

„Jejda, my jsem ani bez čepce nemohly na chodbu, tak to bylo přísné. Ted' nepoznáte, zda je to sestra, doktor nebo sanitář. Radši bych byla, kdyby měli tu starou uniformu.“

17. Účastnila jste se dalšího vzdělání, školení?

„Tak takového klasického vzdělání co bylo povinné.“

18. Jste na svoji profesi hrdá?

„Ano“

19. Máte nějaký profesní vzor?

„Ani nevím“

20. Co vám tato práce dala?

„Nevím, vědomosti, poučení.“

21. Co Vám naopak vzala?

„Asi nic“

22. Vybavujete si nějakého pacienta, který Vám utkvěl v paměti?

„Občas si na někoho vzpomenu, když jdu okolo nástěnky a vidím, že mají parte. Ale že by mě někdo zaujal, tak to spíše ne.“

23. Jak vnímáte současné postavení sester?

„Tak teď už je jiná doba, ale myslím, že se to zlepšilo, je to i takové uvolněnější.“

A.5 Rozhovor se sestrou A.H.

1. Jaký je váš věk?

„85 let“

2. Na jaké střední zdravotnické škole jste studovala?

„Já jsem si udělala maturitu na všeobecné škole a pak jsem si udělala nástavbu na Jaselské v Brně.“

3. Od kdy do kdy jste na této škole studovala?

„1961–1963“

4. Jaká je vaše délka praxe.

„32 let“

5. Kde nyní pracujete?

„Nyní jsem ve starobním důchodu“

6. Jaké je vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

„Středoškolské“

7. Co Vás vedlo stát se zdravotní sestrou?

„My to měli v rodině, moje dvě tety byly zdravotní sestry, za kterými jsem už v dětství jezdila a tak mě to nějak bavilo a zajímalo. Chodila jsem za nimi do nemocnice. Asi bych neřekla, že jsem k tomu úplně přilnula, ale tehdy moc možností nebylo. Já jsem se nejdříve hlásila na chemickou do Zlína, ale tam jsem se z politických důvodů nedostala, a potom jsem dostala nabídku, že když si udělám zdrávku, tak bych nastoupila zde do jesliček a tak jsem na to kývla a šla jsem studovat zdrávku.“

8. Jak probíhala výuka?

„Jelikož už to byla nástavba, tak jsme měly pouze odborné předměty, a taky jsme zde byly různé věkové kategorie. Pro mě už to bylo velmi zajímavé, protože zde byly odborné předměty jako je interna chirurgie, latina, gynekologie a myslím, že i ortopedii jsme měly.“

9. Jak probíhaly praxe?

„Chodívaly jsem do nemocnic, byly jsme rozděleny. Na oddělení nás kontrolovaly naše učitelky, jinak na starost nás měly instruktorky. V nemocnici se mi moc líbilo, sestry nás tam braly ne jako učnice, ale jako odborné síly. I na noční služby jsme chodily.“

10. Z kterých předmětů jste maturovala?

„Jelikož to byla nástavba, tak jen z odborných předmětů. Myslím, že to byly ošetrovatelské techniky, chirurgie, interna.“

11. Jak probíhala maturitní zkouška?

„Klasicky, nedřívě byla ústní a pak praktická. Pamatuji si, že tam byl nějaký asistent, pak tam byla učitelka a instruktorka. No a oni nás pak nějak dohromady zhodnotili. Pomatuji si, že jsem měla cévkování ženy.“

12. Utkvěl Vám v paměti nějaký vyučující? Proč Vám utkvěl?

„Internista, nějaký doktor Skalník. Učil nás takovou zábavnou formou, bylo to takové jednodušší a zábavnější.“

13. Kam jste zamířila po maturitní zkoušce?

„Po maturitní zkoušce jsem dostala umístěnku do Hodonína na dětské oddělení, byl tam skvělý kolektiv.“

14. Jak velká byla vaše první výplata?

„Asi 800 korun, určitě to víc nebylo.“

15. Jak vypadala vaše první uniforma?

„Modré šaty s bílou zástěrou a vzadu byla na zavázání, takže ty modré šaty ani nešly vidět a bílý čepec. Při některých výkonech ten čepec i zavazal. Ale tehdy se prostě musel nosit, neexistovalo, abychom byly bez něho.“

16. Jak hodnotíte nynější sesterskou uniformu?

„Nyní je praktičtější, taky si myslím, jak je to všechno modernější a barevnější, že je to moc pěkné.“

17. Účastnila jste se dalšího vzdělání, školení?

„Asi půl roku jsem jezdila do Kyjova dívat se a přiučit se složitějším operacím, protože v Hodoníně se prováděly jen jednodušší zákroky. No a potom taková ty povinná školení.“

18. Jste na svoji profesi hrdá?

„Řekla bych, že ano. Líbilo se mi, co jsem celý život dělala.“

19. Máte nějaký profesní vzor?

„Teď mě asi nikdo nenapadá.“

20. Co vám tato práce dala?

„Pocit uspokojení. Pěkné vzpomínky.“

21. Co Vám naopak vzala?

„Snad ani ne, protože zdraví ne, protože jsem doteďka celkem zdravá.“

22. Vybavujete si nějakého pacienta, který Vám utkvěl v paměti?

„Ano byl to pacient, který se k nám dostal už po nějakém léčení. Byl to politický vězeň, který byl v uranových dolech v Jáchymově. Byl to takový zvláštní člověk, velice srdečný, pohodový, spokojený, nestěžoval si na ty problémy, které za tolik roků, co byl v dolech, on tam byl já nevím myslím ale 5 nebo 6 roků. Já si vždycky říkala, že nikomu nic nevyčítá nic ne jako nedáváte za vinu, vždyť on to všechno bere, že tak to musí být a byl to poměrně mladý člověk, rodinu měl Hodoníně ,už nevím, jestli měl kolem 40 roků. bByl u nás delší dobu, myslím půl roku se s tím léčil. Dopadlo to špatně.“

23. Jak vnímáte současné postavení sester?

„Myslím, že se to zlepšilo.“

A.6 Rozhovor se sestrou M.K.

1. Jaký je váš věk?

„57 let“

2. Na jaké střední zdravotnické škole jste studovala?

„Střední zdravotnická škola v Kyjově“

3. Od kdy do kdy jste na této škole studovala?

„1981 – 1985“

4. Jaká je vaše délka praxe.

„36 let“

5. Kde nyní pracujete?

„Domov pro seniory Strážnice“

6. Jaké je vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

„Vysokoškolské magisterské studium v oboru sociální pedagogika.“

7. Co Vás vedlo stát se zdravotní sestrou?

„No, v těch 15 se těžko rozhoduje. Možná kvůli rodičům, protože ti nechtěli, abych byla všeobecnou sestrou. A tak nějak jsem se v tom zhlédla, i kamarádky šly na zdravotku. Takže asi i trochu z trucu jsem tam šla.“

8. Jak probíhala výuka?

„Tak my jsme měly výuku docela hodně specializovanou, myslím si, že jsme měly hodně praxe i výuky oproti jiným zdravotkám, co jsme se tak bavily. Také výuka byla hodně přísná.“

9. Jak probíhaly praxe?

„Vždy ráno jsme měly zahájení s paní učitelkou, a pak jsme šly na oddělení. Byly jsme rozděleny na skupinky a pravidelně se střídaly na odděleních. Chodily jsme na internu, chirurgi a myslím, že na dětské oddělení, a pak nějaké specializace. Na tom oddělení nás měla na starost jedna učitelka.“

10. Z kterých předmětů jste maturovala?

„Čeština, ruština, ošetřovatelství, péče o nemocné, interna, chirurgie a pak praktická zkouška.“

11. Jak probíhala maturitní zkouška?

„Když jsme přišly ráno na oddělení, tak jsme si vylosovaly z těch výkonů, které tam v ten den byly. Ten výkon jsme pak před komisí dělaly, a pak jsme měly ještě odpoledne obhajobu praktického výkonu, myslím, že tam byla i nějaká písemná práce, která se týkala odbornosti.“

12. Utkvěl Vám v paměti nějaký vyučující? Proč Vám utkvěl?

„Nás tehdy na odborné předměty učili lékaři, takže určitě z těch si pamatuji pana primáře Kozumplíka a z odborných učitelek paní učitelku Němcovou. Byli přísní, ale zase na ně ráda vzpomínám.“

13. Kam jste zamířila po maturitní zkoušce?

„Já jsem dostala umístěnku na internu do Hodonína.“

14. Jak velká byla vaše první výplata?

„No, moc velká nebyla, ale myslím, že to bylo něco kolem 1200 korun.“

15. Jak vypadala vaše první uniforma?

„Tak to byly takové ty modré šaty s bílou zástěrou a čepcem.“

16. Jak hodnotíte nynější sesterskou uniformu?

„Myslím si, že je to lepší v tom, že je to prostě takové variabilnější. Člověk si může vzít pohodlné oblečení. Ty čepce nebyly moc pohodlné. Takže teď je to pestřejší a pohodlnější.“

17. Účastnila jste se dalšího vzdělání, školení?

„Ano účastnila, my jsme musely splňovat pořád nějaké kredity, takže jsem chodila na různé doškolování a semináře.“

18. Jste na svoji profesi hrdá?

„Já myslím, že ano, že jsem. Je to pěkná práce.“

19. Máte nějaký profesní vzor?

„To jsem asi nikdy neměla.“

20. Co vám tato práce dala?

„Práci dělám ráda. Ráda pracuji s lidmi, takže mně to dalo pocit , že je člověk potřebný. Prostě mi dává hodně, vrací mi to, že ta třeba ta práce je někdy psychicky i fyzicky velmi náročná, ale zase ten úsměv člověka vám to všechno vrátí.“

21. Co Vám naopak vzala?

„Úplně si nemyslím, že vzala, já jsem fakt spokojená, ráda chodím do práce. Jo, někdy ten čas, ale tak to je v každém zaměstnání, že prostě mu ten čas dáváte někdy i navíc, takže nemyslím si, že by mně něco vzala.“

22. Vybavujete si nějakého pacienta, který Vám utkvěl v paměti?

„Těch je strašně moc.“

23. Jak vnímáte současné postavení sester?

„Jako řekla bych, že tu sestru člověk nějak ohodnotí a že ji vlastně svým způsobem potřebuje. Není to bylo povolání, které je nějak moc prestižní nebo tak, ale prostě vidíte, že těm lidem prostě něco dáváte až vás prostě potřebují, no pak pochopí to, že je to důležité, že to zdraví je důležité a že ta sestra tam jako hodně patří. A že je to hodně o komunikaci, jak dokáže i zpříjemnit ty těžké chvílky. Takže myslím, že bychom asi mohly být líp ohodnocené vůbec jako v té prestiži, ale člověk to tak nějak bere, že ho hodnotí ti, kteří ho potřebují. Řekla bych, že ano, v poslední době tak nějak víc si toho lidé váží, i s tím covidem mně přišlo, že bylo vidět prostě, že ta společnost na práci sestřičky a lékaře víc myslí.“

Příloha B - Obrázky

Obrázek 1: Florence Nightingalová (Time, 2020)

Obrázek 2: Alice Masaryková (Pražský hrad, 2023)

Obrázek 3: Prelát Horný (Kronika Milosrdných sester sv. Vincence, Strážnice)

Obrázek 4: Sestry pracující v chorobinci (Kronika Milosrdných sester sv. Vincence, Strážnice)

Obrázek 5: Chorobinec a kostel Panny Marie ve Strážnici (Kronika Milosrdných sester sv. Vincence, Strážnice)

Strana 1					Strana 2				
Ročník	Číslo	Jméno	Zaměstnání a bydliště	Ročník	Příjmení	Nemoc	Průběh	Průběh	Průběh
				1666					
1	1920	Přibylková Marie	státní Strážnice	1920	Přibylková Marie	chřipka	1920	1920	29.1
2	1921	Přibylková Jaroslava	státní Strážnice	1921	Přibylková Jaroslava	chřipka	1921	1921	30
3	1922	Přibylková Marie	státní Strážnice	1922	Přibylková Marie	chřipka	1922	1922	5
4	1923	Přibylková Alžběta	státní Strážnice	1923	Přibylková Alžběta	chřipka	1923	1923	21
5	1924	Přibylková Marie	státní Strážnice	1924	Přibylková Marie	chřipka	1924	1924	42
6	1925	Přibylková Marie	státní Strážnice	1925	Přibylková Marie	chřipka	1925	1925	76 50
7	1926	Přibylková Marie	státní Strážnice	1926	Přibylková Marie	chřipka	1926	1926	32 30
8	1927	Přibylková Marie	státní Strážnice	1927	Přibylková Marie	chřipka	1927	1927	5
9	1928	Přibylková Marie	státní Strážnice	1928	Přibylková Marie	chřipka	1928	1928	10

Obrázek 6: První záznamy pacientů v chorobinci ve Strážnici (Kronika Milosrdných sester sv. Vincence, Strážnice)

Obrázek 7: První sídlo školy ve Františkánské ulici (Odborná škola pro ženská povolání Uherské Hradiště, 2017)

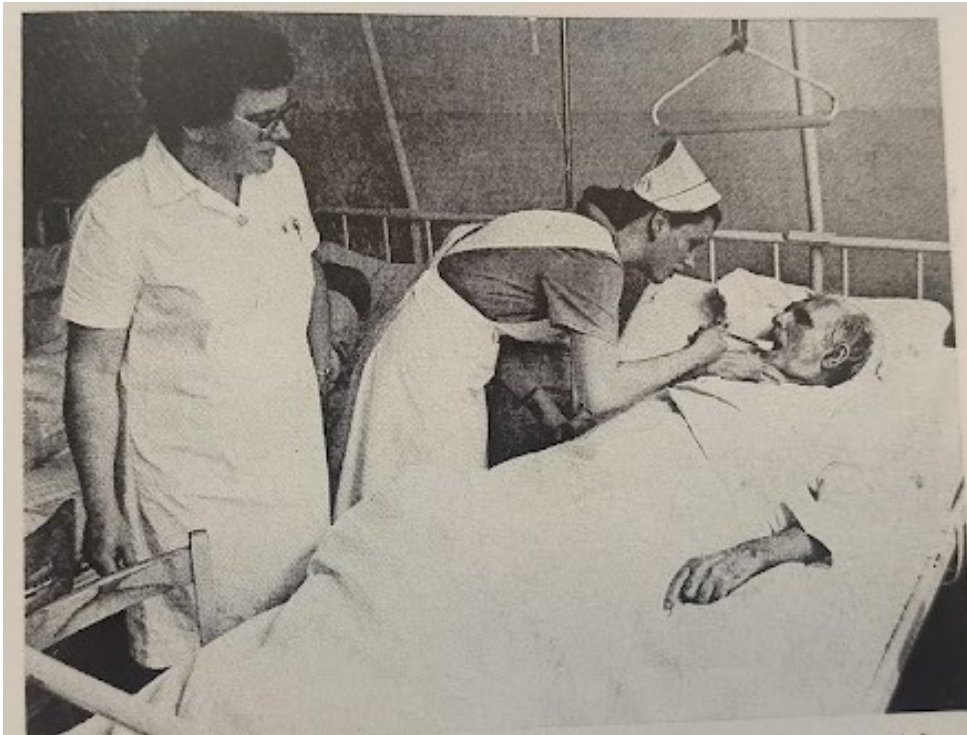
Obrázek 8: Zemská vychovatelna (Encyklopedie města Uherské Hradiště, 2018)

Obrázek 9: Stará budova školy v areálu nemocnice (Střední zdravotnická škola Uherské Hradiště, Purkyňova 49, 2017)

Obrázek 10: Výuka na škole (Melšová, 1983)

Obrázek 11: Odborné praxe (Melšová, 1983)

Obrázek 12: Výuka ve škole (Melšová, 1983)

Obrázek 13: Učitelství 1983 (Melšová, 1983)